

Arthaśāstra und Dharmaśāstra¹⁾.

Von

Julius Jolly.

Die engen Beziehungen, die zwischen dem Kauṭīliya Arthaśāstra und dem gesamten Dharmaśāstra bestehen, sind in den lehrreichen Abhandlungen von H. Jacobi²⁾ über das K. A. mit Recht hervorgehoben. Auch in der Ausgabe und englischen Übersetzung des K. A. von R. Shama Sāstri sind in den Noten zahlreiche Ver- 5 weisungen auf analoge Stellen in den Smṛtis, besonders in der Yājñavalkyasmṛti, gegeben. Da es aber bei solchen Textvergleichen auf den Wortlaut ankommt, so sollen im Nachstehenden die wichtigsten Übereinstimmungen in den besonders in Betracht kommenden adhi- 10 karāṇa 3 und 4 zu einer Konkordanz vereinigt werden, mit Kenn- 15 lichmachung der auffallendsten Ähnlichkeiten durch kursiven Druck. Einige Erörterungen über die Bedeutung dieser Übereinstimmungen sollen folgen, schon einleitungsweise möchte ich hervorheben, daß das Dharmaśāstra nicht nur im Arthaśāstra zitiert wird³⁾, sondern auch seinerseits mehrfache Hinweise auf das Arthaśāstra enthält. 15 So findet sich außer der bekannten Yājñavalkyastelle (2, 21) über die Inferiorität des Arthaśāstra gegenüber dem Dharmaśāstra in Zweifelsfällen, der die Nārada- 20 stelle I, 1, 39 und ein dem Kātyāyana zugeschriebener Text dem Sinne nach genau entsprechen, bei Nārada ebenda 37 die Vorschrift, bei der Entscheidung von Prozessen 25 Konflikt sowohl mit dem Dharmaśāstra als mit dem Arthaśāstra zu vermeiden. In einem dem Bṛhaspati zugeschriebenen Text (zitiert

1) Teilweise schon in der Sitzung vom 11. April 1912 der indischen Sektion des Internat. Orientalisten-Kongresses in Athen vorgetragen.

2) Sitzungsber. d. preuß. Akad. d. Wiss. 1911, 732—743, 954—973; 1912, 832—849.

3) Vgl. Jacobi, l. c. 963, 972; Shama Sastri's Ausgabe, p. XI.

Vīram. 36) wird hervorgehoben, daß die Richter sowohl mit dem Dharmaśāstra, als auch mit dem Arthaśāstra vertraut sein müssen (arthaśāstraviśāradaḥ). Nach Kātyāyana (zitiert Vyavahāramayūkha 3) soll der König im Gerichtshof die Prozesse entscheiden und zugleich
 5 Vorlesungen aus den Purāṇas, Dharmaśāstras und Arthaśāstras anhören, wobei unter dem Arthaśāstra nach dem Kommentar das Nītiśāstra zu verstehen ist. Zu der Yājñavalkyastelle (2, 21) ist allerdings zu erwähnen, daß Viṣṇūśeṣa in seinem Kommentar zu derselben, im Hinblick auf Y. 2, 1 (Urteilsfällung nur auf Grund
 10 des Dharmaśāstra), das dort erwähnte Arthaśāstra nicht auf die selbständigen Werke dieses Namens von Uśanas u. a., sondern nur auf die im Dharmaśāstra selbst enthaltenen politischen Regeln (dharmaśāstrāntargatam eva rājanītilakṣaṇam arthaśāstram) bezogen haben will. Dagegen erklärt Mādhavācārya in seinem Kommentar zu
 15 Parāśara (Bibl. Ind.-Ausg. III, 29) den Ausdruck arthaśāstra in einem Texte des Yama (= N. I, 1, 37) dahin, daß darunter sowohl das im Dharmaśāstra enthaltene, auf Objekte, Strafen u. dgl. bezügliche (tadantargatam dravyadaṇḍādirūpam arthaśāstram), als auch das in Nīti bestehende (nītyātmakam) Arthaśāstra zu verstehen sei,
 20 beide müßten in Konfliktsfällen dem Dharmaśāstra weichen.

Ich lasse nun die Zusammenstellungen folgen, wobei von den vielen Parallelstellen der Smṛtis tunlichst die bezeichnendsten ausgewählt sind. Abkürzungen: Āp. = Āpastamba; B. = Hs. 385 der k. Staatsbibl. in München (eine vollständige Sammlung und kritische
 25 Besprechung der Varianten dieser wichtigen Hs. wird Mr. I. J. Sorabji veröffentlichen); B. = Bṛhaspati in Zitaten; Baudh. = Baudhāyana; D. = Devala in Zitaten; Gaut. = Gautama; K. = Kātyāyana in Zitaten; K. A. = Kauṭīliya Arthaśāstra; M. = Manu; N. = Nārada; V. = Vyāsa in Zitaten; Vas. = Vasiṣṭha; Vi. = Viṣṇu; Y. = Yājña-
 30 valkyā. Durch die Konfrontierung der sich entsprechenden Texte aus beiden Śāstras hoffe ich zugleich einen kleinen Beitrag zur Erklärung und Kritik des Kauṭīliya zu geben.

147. dharmasthās *trayas trayo 'mātyā* . . . vyāvahārikān arthān kuryuḥ |

Ungültige Verträge und Prozesse.

tirohitāntaragāranaktāraṇyopadhyupahvarakṛtāṃś ca vyavahārān pratiśedhayeyuḥ | 148. . . . apāśrayavadbhiś ca kṛtāḥ pitṛmatā putreṇa . . . tatrāpi kruddhenārtena mattenonmattenāpagṛhītena vā kṛtā vyavahārā na sidhyeyuḥ |

Protokollierung der Aussagen.

149. *saṃvatsaram ṛtuṃ māsam pakṣam divasaṃ . . . ṛṇam vedakāvedakayoḥ . . . deśagrāmajātigotranāma-karmāṇi cābbhikhyā vādipratīvādipraśnān . . . niveśayet* |

Überführungsgründe.

nibaddham pādām utsṛjyānyam pādām saṃkrāmati | *pūrvoktam paścimenārthena nābhisaṃbadhyate* | . . . *pratiṇāya deśam* (v. l. *deśyam*) *nirdiśa ity ukte na nirdiśati* | [hīnadeśam *adeśam vā nirdiśati* | B.] *nirdiśtoddeśād anyadeśam upasthāpayati* | upasthite deśe *rthavacanam naivam ity apavyayate* | *sākṣibhir avadhṛtam* [†] *necchati* | *asaṃbhāṣye deśe sākṣibhir mithaḥ saṃbhāṣate* | iti *paroktahetavaḥ* |

B. . . . sapta pañca *trayo 'pi vā* | yatropaviṣṭā viprah syuḥ sā yajñasadṛśī sabhā || K. saprādvivākaḥ *sāmātyaḥ* sabrahmaṇapurohitaḥ | sasabhyaḥ prekṣako rājā . . .

N. I, 1, 43. *striṣu rātrau bahir grāmād antar veśmany* arātiṣu | *vyavahāraḥ* kṛto 'py eṣu punaḥkartavyatām iyāt || Y. 2, 31. *balopadhiviniṣṛtān vyavahārān nivar-tayet* | *strīnaktamantarāgarabahiḥśatrukṛtāms* tathā || Y. 2, 32. *mattonmattārtavyasanibālabhitādiyojitaḥ* | *asaṃbaddhakṛtaś* caiva *vyavahāro na sidhyati* ||

„Smṛti“: *varṣartumāsapakṣāhovelādeśapradeśavat* | *sthānāvasathasādhyākyātyākāravayoyutam* | *sādhyapra-māṇasaṃkhyāvad ātmapratyarthināmavat* . . . *tad bhāṣety abhidhīyate* ||

N. I, 2, 24. *pūrvavādaṃ parityajya yo 'nyam ālabate* punaḥ | *vādasamkramanāj* jñeyo *hīnavādī* sa vai naraḥ || N. I, 1, 56. *nānyat pakṣāntaraṃ gacched* gacchan pūrvāt sa *hiyate* || 60. *samyak prāṇihitam cārtham prṣṭaḥ san no 'bhīnandati* | *apadiśya* ca *yo deśyam* punas tam anudhāvati || *santi jñātāra ity uktvā diśety ukto diśen na yaḥ* | M. 8, 53—55. *adeśyam (adeśam) yaś ca diśati nirdiśyāpahnute* ca *yaḥ* | *yaś cādharottarān arthān viṣṭān nāvabudhyate* || *apadiśyāpadeśyam* ca *punar yas tv apadhāvati* | *samyak prāṇihitam cārtham prṣṭaḥ san nābhīnandati* || *asaṃbhāṣye sākṣibhiś ca deśe saṃbhāṣate mithaḥ* | nirucyamānaṃ praśnaṃ ca *necched* . . .

Arthaśāstra.

Gegenklage und mehrfache Klagen.

abhiyukto na pratyabhiyujita anyatra kalahasāha-
sārthasamavāyebhyaḥ | na cābhiyukte 'bhiyogo 'sti |

Fristen für die Antwort.

kṛtakāryavinīśayo hy abhiniyoktā . . . tasyāprati-
bruvatas trirātram saptarātram iti | . . . tripakṣād ūr-
dhvam apratibruvataḥ paroktadaṇḍam kṛtvā . . . | tad eva
niṣpatato 'bhiyuktasya kuryāt |

Der König als Richter.

150. . . . *naśyatām sarvadharmāṇām rājā dharm-*
pravartakāḥ ||

Entscheidungsgründe.

dharmas' ca vyavahāras' ca caritram rājasāsanam |
vivādārthas' catuṣpādaḥ paścimaḥ pūrvabādhakāḥ || atra
satye (B.) sthito dharmo vyavahāras tu sākṣiṣu | caritram
saṃgrāhe puṃsām rājñām ājñā tu śāsanam ||

Strafgewalt der Könige.

rājñāḥ svadharmāḥ svargāya prajā dharmena rakṣi-
tuḥ | arakṣitū vā kṣeptur vā mithyādaṇḍam ato 'nyathā ||
daṇḍo hi kevalo lokam param cemaṃ ca rakṣati |

Recht und Billigkeit.

saṃsthayā (B.) dharmasāstreṇa śāstram vā vyāvahāri-
kam | yasmīn arthe vīrudhyeta dharmenārtham vinīśca-

Dharmaśāstra.

Y. 2, 9. 10. *nainam pratyabhiyojayet | abhiyuktam*
na cānyena . . . kuryāt pratyabhiyogam ca kalahe sāha-
seṣu ca | N. I, 1. 55. nābhiyukto 'bhiyujita . . . na
cābhiyuktam anyena . . .

N. p. 14 Anm. *kṛtakāryavinirṇayaḥ*. N. p. 18 Anm.
abhiyukto na ced brūyād vadyo daṇḍyaś ca dharm-
taḥ | na ced dvīpakṣāt prabrūyād dhanam prati parā-
jitaḥ || . . . tryaham vā . . . saptāham vā . . . M. 8, 55.
. . . yaś cāpi niṣpatet ||

N. I, 1, 2. *naṣṭe dharme manuṣyāṇām . . . rājā daṇḍa-*
dharaḥ smṛtaḥ ||

N. I, 1, 10. 11. *dharmas' ca vyavahāras' ca caritram*
rājasāsanam | catuṣpād vyavahāro 'yam uttaraḥ pūrva-
bādhakāḥ || tatra satye sthito dharmo vyavahāras tu
sākṣiṣu | caritram pustakaraṇe rājājñāyām tu śāsanam

M. 7, 18. 19. *daṇḍaḥ śāsti prajāḥ sarvā daṇḍa evābhi-*
rakṣati | . . . samīkṣya tu dhṛtaḥ samyak sarvā rañjayati
prajāḥ | asamīkṣya prañītas tu vināśayati sarvataḥ ||

N. I, 1, 39. 40. *yatra vipratipattih syād dharm-*
śāstrārthaśāstrayoh | arthaśāstroktam utsrjya dharm-

yet || *sāstram vipratipadyeta dharmanyaena kenacit |*
nyāyas tatra pramāṇam syāt tatra pāṭho hi naśyati |

Heiratsformen.

151. . . . *kanyādānam kanyām alaṅkṛtya brāhmo*
vivāhaḥ | sahadharmacaryā prajāpatyah | gomithunā-
dānād āṛṣaḥ | antar vedyām ṛtvije dānād daivaḥ | mithaḥ-
samavāyād gāndharvaḥ | śulkādanād (B.) āsuraḥ | pra-
sahyādānād rākṣasaḥ | suptamattādānāt (B.) paiśācaḥ |
pitṛpramāṇās catvāraḥ pūrve dharmyaḥ |

Frauengut.

152. . . . *vṛttir ābadhyam vā strīdhanam | para-*
dvisahasrā sthāpyā vṛttiḥ |

Verfügung über dasselbe.

tad ātmaputrasnuṣābharmani . . . bhoktum adoṣaḥ |
pratirodhakavyādhidurbhikṣabhayapratīkāre dharmakār-
ye ca patyuh |

Versorgung der Frauen.

mṛte bhartari dharmakāmā tadānīm evāsthāpyā-
bharāṇam śulkaśeṣam ca labheta | . . . nyāyopagatāyāḥ
pratipattā strīdhanam gopāyet . . . patidāyam vindamānā
jīyeta | dharmakāmā bhūñjita |

śāstroktam ācaret || dharmasāstravirodhe tu yuktivyukto
vidhiḥ smṛtaḥ | Y. 2, 21. smṛtyor virodhe nyāyas tu
balavān vyavahārataḥ | arthasāstrāt tu balavad dharmasā-
śāstram iti sthitiḥ || B. kevalam sāstram āśritya na
kartavyo hi nirṇayaḥ |

N. 12, 40—44. *kanyām tu dadyād brāhme tv alaṅ-*
kṛtām | saha dharmam caretṛ uktvā prajāpatyo vidhiḥ
smṛtaḥ || vastragomithunābhyām tu vivāhas tv āṛṣa ucya-
te | antar vedyām tu daivaḥ syād ṛtvije karma kurvate ||
icchantīm icchataḥ prāhur gāndharvaṃ nāma pañcamam |
(gāndharvaḥ samayān mithaḥ Y.) | vivāhas tv āsuro
jñeyaḥ śulkasamvyavahārataḥ || prasahya haraṇād ukto
vivāho rākṣasas tathā | suptapramattopagamāt paiśācas
tv aṣṭamo 'dhamah || eṣāṃ tu dharmyās catvāro . . .
Vgl. auch die Parallelstellen.

D. *vṛttir ābharāṇam śulkaṃ lābhas ca strīdhanam*
bhavet | K. . . strīdhanam striyai | yathāśaktyā dvisa-
hasrād dātavyam . . . V. dvisāhasraḥ paro dāyaḥ striyai
deyo dhanasya tu |

K. *saudāyike sadā strīṇām svātantryam parikīrti-*
tam | Y. 2, 143. durbhikṣe dharmakārye ca vyādhanau
sampratirodhake | gṛhītam strīdhanam bhartā na striyai
dātum arhati ||

N. 1, 28. *bhartṛa prītena yad dattam striyai tasmin*
mṛte 'pi tat | sā yathākāmam aśniyād dadyād vā . . .
20. stri yānyam āśrayet | tasyā dravyam haret so
'nyo . . . K. mṛte bhartari bhartramaṣaṃ labheta kulapā-
likā | B. . . ādāya dāpayec chrāddham māsaṣaṃmāsikā-
dikam |

153. . . *aputrā patīśayanam pālayanti gurusamīpe*
strīdhanam āyukṣayād bhuñjita | āpadarthaṃ hi strī-
dhanam | *ūrdhvaṃ dāyādāṃ gacchet* |

jīvati bhartari mṛtāyāḥ putrā duhitaraś ca strī-
dhanam vibhajeraṃ | *aputrāyā* duhitarāḥ | tadabhāve
bhartā | *śulkaṃ anvādheyam* anyad vā *bandhubhir dattaṃ*
bāndhavā hareṣuḥ

varṣāṇy aṣṭāv aprajāyamānām aputrām vandhyām
cākāṅkṣeta daśa nindum dvādaśa kanyāprasavinim |

tasyātikrame śulkaṃ strīdhanam ardham cādhive-
danikaṃ dadyāt |

154. *nicatvaṃ paradeśaṃ vā prasthito rājakilbiṣī* |
prāṇābhiantā patitas tyājyaḥ klībo 'pi vā *patih* ||

dvādaśavarṣā strī prāptavyavahārā bhavati ṣoḍaśa-
varṣaḥ pumān |

. . . *grāsacchedanam* . . . *dadyāt* |

K. *aputrā śayanam bhartuḥ pālayanti gurau sthitā* |
bhuñjita maraṇāt kṣāntā *dāyādā ūrdhvaṃ āpnuyuḥ*

D. *sāmānyam putrakanyānām mṛtāyām strīdhanam*
striyām | *aprajāyām* hared *bhartā* . . . Y. 2, 144. *bandhu-*
dattaṃ tathā śulkaṃ anvādheyakam eva ca | *atitāyām*
aprajasi bāndhavās tad avāpnuyuḥ ||

M. 9, 81. *vandhyāṣṭame* 'dhivedyābde *daśame* tu
mṛtaprajā | ekādaśe *strījananī* sadyas tv *apriyavādinī* ||

Y. 2, 148. *adhivinnastriyai dadyād ādhivedanikaṃ*
samam | na *dattaṃ strīdhanam* yasyai datte tv *ardham*
prakīrtitam ||

N. 12, 97. *naṣṭe* mṛte pravrajite *klībe* ca *patite* pa-
 tau | pañcasv āpatsu nārīṇām *patir* anyo vidhiyate ||

M. 9, 94. . . vahet *kanyām* hṛdyām *dvādaśavarṣi-*
kīm | N. 1, 35. 36. *bāla ā ṣoḍaśād varṣāt* pogaṇḍa iti
śasyate || parato *vyavahārajñah* . . .

N. 13, 52. *tatstrībhyo jivanam dadyād* . . .

Züchtigung der Frauen.

155. *veṇudalarājjuhastānām anyatamena vā prṣṭhe*
trir *āghātaḥ* | *tasyātikrame vāgdaṇḍapāruṣyadaṇḍā-*
bhijām ardhadaṇḍaḥ |

Unauflöslichkeit der Ehe.

amokṣyā bhartur akāmasya *dvīṣati* bhāryā bhāryāyās
ca bhartā | ... amokṣo dharmavivāhānām iti |

Vergehungen der Frauen.

156. *pratiśiddhā* strī darpamadyakriḍāyām tripaṇam
daṇḍam dadyāt | divā striprekṣāvihāragamane ṣaṭpaṇo
daṇḍaḥ | puruṣaprekṣāvihāragamane dvādaśapaṇaḥ |

Ehebruch.

striṇpumsaḥ maithunārthenāṅgaviceṣṭāyām (B.) *rahaḥ-*
śilasambhāṣāyām vā caturviṃśatipaṇaḥ ... | *keśanivī-*
dantāvalambaneṣu pūrvasāhasadaṇḍaḥ | ... *śaṅkīṭasthāne*
sambhāṣāyām ca ... ity *aticārāḥ* | *pratiśiddhayaḥ* strī-
pumsaḥ *anyonyopapakāre* kṣudrakadravyāṇām dvāda-
śapaṇo daṇḍaḥ |

Strafweise Entziehung des Frauenguts.

157. rājadviṣṭāticārābhyām (B.) *ātmāpakramaṇena*
ca | *strīdhanānītaśulkaṇām* asvāmyam jāyate strīyāḥ (B.)

Strafbare Verlassung des Familienhauses.

158. ... *patikulān nīṣpatya* grāmāntaragamane dvā-
daśapaṇo daṇḍaḥ sthāpyābharāṇalopaś ca | gamyena vā
pūṇsa sahaḥprasthāne caturviṃśatipaṇaḥ |

M. 8, 299. 300. prāptāparādhās *tādyāḥ* syū *rajivā*
veṇudalena vā || *prṣṭhataḥ* tu ... | *ato nyathā tu pra-*
haranprāptaḥ syāc, *caurakilbiṣam* ||

N. 12, 90. anyonyam *tyajator* āgaḥ syād anyonya-
viruddhayaḥ |

M. 9, 84. *pratiśiddhā* pibed yā tu *madyam* abhyuda-
yeṣv api | *prekṣāsamājau gacched* vā sā *daṇḍyā* kṣṇa-
lāni ṣaṭ ||

N. 12, 62. 66—68. *parastrīyā* sabākāle 'deśe vā
bhavato mīthaḥ | sthānasambhāṣāṇāmodās trayāḥ saṃ-
grahaṇakramāḥ || *upakārakriyā* keliḥ sparśo bhūṣaṇavā-
sasām | ... pāṇau yac ca *nigrahniyād* *veṇyām* *vastrāñcale*
'pi vā | ... *vastrair ābharaṇair māl्यair pānair bhak-*
ṣyais tathāiva ca | saṃpreṣyamāṇair gandhais ca vedyaṃ
saṃgrahaṇam budhail ||

K. *apakārakriyāyuktā* nirlajjā cārthanāśikā | *vyabhi-*
cāraratā yā ca *strīdhanam* na tu *sārhati* ||

Parāśara 10, 28—30. brāhmaṇī tu yadā *gacchet para-*
pūṇsā samanvītā || sā tu naṣṭā vinirdiṣṭā na tasyā gama-
nam punaḥ | kāmān mohād yā tu *gacchet tyaktvā* ban-
dhūn sūtān *patīm* || sā tu naṣṭā pare loke mānuṣeṣu
viśeṣataḥ |

Wartezeit und Wiederverheiratung der Frauen
bei Abwesenheit des Mannes.

hrasvappravāsinām . . . śūdravaiśyakṣatriyabrāhmaṇā-
nām bhāryāḥ saṁvatsarottaram kalam ākāṅkṣeran apra-
jātāḥ saṁvatsarādhikam prajātaḥ prativihitāḥ dviguṇam
kalam aprativihitāḥ sukhāvasthā bibhṛyuḥ param catvāri
varṣāṇy aṣṭau vā jñātayaḥ tato yathādattam ādāya pra-
muñceyuḥ |

159. brāhmaṇam adhiyānaṁ daśa varṣāṇy aprajātaḥ
dvādaśa prajātaḥ | rājapuruṣam āyuhkṣayād ākāṅkṣeta . . .
proṣitam aśrūyamāṇam pañca tīrthāṇy ākāṅkṣeta daśa
śrūyamāṇam . . . dirghappravāsināḥ pravrajitasya preta-
sya vā bhāryā sapta tīrthāṇy ākāṅkṣeta | saṁvatsaram
prajātaḥ | tataḥ patisodaryam gacchet | bahuṣu pratyā-
sannam dhārmikam bharmasamartham kaniṣṭham abhā-
ryam vā | tadabhāve 'py asodaryam sapinḍam kulyam (B.)
vā | āsannam eteṣām eṣa eva kramah |

Teilung des väterlichen Erbes durch die Söhne.

160. anīśvarāḥ pitṛmantah sthitapitṛmātrkāḥ putrās
teṣām ūrdhvaṁ pitṛto dājavibhāgaḥ pitṛdravyāṇam |

Selbsterworbenes Gut.

svayamarjitam avibhajyam anyatra pitṛdravyād
utthitebhyaḥ |

Vas. 17, 75. 78. 79. proṣitapatnī pañca varṣāṇy upā-
sita | . . . evaṁ brāhmaṇi pañca prajātaprajātā catvāri
rājanyā prajātaḥ pañcāprajātaḥ trīṇi vaiśyā prajātaḥ cat-
vāry aprajātaḥ dve śūdrā prajātaḥ trīṇy aprajātaikam |
ata ūrdhvaṁ samānārthajanmapiṇḍakagotrāṇām pūrvaḥ
pūrvo garīyān | na tu kuline vidyamāne paragāminī
syāt | M. 9, 76. proṣito dharmakāryārtham pratikṣyo 'ṣṭau
naraḥ samāḥ | vidyārtham ṣaḍ yaśo 'rtham vā kāmārtham
trīṃs tu vatsarān || N. 12, 97—101. naṣṭe mṛte pravra-
jite klibe ca patite patau | pañcasv āpatsu nārīṇām patir
anyo vidhiyate || aṣṭau varṣāṇy udikṣeta brāhmaṇi proṣi-
tam patim | aprasūtā tu catvāri parato 'nyam samā-
śrayet || kṣatriyā ṣaṭ samās tiṣṭhed aprasūtā samātrayam |
vaiśyā prasūtā catvāri dve varṣe tv itarā vaset || na
śūdrāyāḥ smṛtaḥ kāla eṣa proṣitayoṣitām | jīvati śrū-
yamāṇe tu syād eṣa dviguṇo vidhiḥ || . . . ato 'nyaga-
mane strīṇām eṣa doṣo na vidyate || M. 9, 74. vidhāya
vṛttiṁ bhāryāyāḥ pravaset kāryavān naraḥ |

M. 9, 110. ūrdhvaṁ pituś ca mātus ca sametya bhrā-
taraḥ samam | bhajeran pitṛkam riktham anīśas te hi
jivatoḥ ||

Y. 2, 118. pitṛdravyāvirodhena yad anyat svayam
arjitam | . . . dāyādānām na tad bhavet ||

Der nähere Erbenkreis.

pitṛdravyād *avibhaktopagatānām* putrāḥ pautrā vā
caturthād ity *aṃśabhājaḥ* (B.) | tāvad avacchinnaḥ piṇḍo
bhavati |

Wiederverteilung.

apitṛdravyā *vibhaktapitṛdravyā* vā *saha jivantāḥ*
punar vibhajeraṇ | yataś *cottiṣṭheta* sa *dvyamśam* (B.)
labheta |

Reihenfolge der Erben.

dravyam aputrasya sodaryā bhrātaraḥ saha jivino vā
hareyuh kanyāś ca | *rikthaṃ* putravataḥ *putrā duhitaro*
vā dharmistheṣu vivāheṣu jātāḥ | tadabhāve *pitā dhara-*
māṇaḥ (l. dhriyamāṇaḥ) | *pitṛabhāve bhrātaro bhrātṛ-*
putrāś ca | apitṛkā bahavo 'pi ca bhrātaro bhrātṛputrāś
ca pitur ekam aṃśam hareyuh | *sodaryāṇām anekapitṛkā-*
nām pītṛto dāyavibhāgaḥ ...

Ungleiche Verteilung und Enterbung ver-
boten.

161. *jivadvibhāge pitā naikam viśeṣayet* | *na caikam*
akāraṇān nirvibhajeta |

Unterstützung der jüngeren Söhne.

pitur asaty arthe *jyēsthāḥ kaṇiṣṭhān anugrhnīyuh* |

Hochzeitskosten.

saṃniviṣṭasamam asaṃniviṣṭebhyo naivēsanikaṃ dad-
yuh | *kanyābhyāś* ca *pradānikaṃ* |

D. *avibhaktavibhaktānām* kulyānām vasatām saha
bhūyo *dāyavibhāgaḥ* syād ā *caturthād* iti sthitiḥ ||

M. 9, 210. *vibhaktāḥ saha jivanto vibhajeraṇ punar*
yadi | samas tatra vibhāgaḥ syāj ... Vas. 17, 51. yena
caiśām *svayam utpāditaṃ* syād *dvyamśam* eva *haret* ||

D. tato *dāyam aputrasya vibhajeyuh sahodarāḥ* |
tulyā duhitaro vāpi *dhriyamāṇaḥ pitāpi* vā || M. 9, 185.
na bhrātaro na pitarāḥ *putrā rikthaharāḥ* pituh | pitā
hared *aputrasya* rikthaṃ *bhrātara* eva vā || N. 13, 50.
putrābhāve tu *duhitā* tulyasamānākāraṇāt | Vi. 17, 4—9.
aputradhanaṃ patnyabhiḡāmi | tadabhāve *duhitṛgāmi* |
tadabhāve *pitṛgāmi* | tadabhāve *mātṛgāmi* | tadabhāve
bhrātṛgāmi | tadabhāve *bhrātṛputragāmi* | Y. 2, 120.
anekapitṛkānām tu *pītṛto bhāgakalpanā* ||

K. *jivadvibhāye tu pitā naikam* putraṃ *viśeṣayet* |
nirbhājayan na caivaikam akasmāt kāraṇaṃ vinā ||

M. 9, 108. piteva *pālayet putrāñ jyēsthō* bhrātṛn
yaviyasah |

N. 13, 33. yeśām tu *na kṛtāḥ* pitrā *saṃskāraavidha-*
yaḥ kramāt | *kartavyā* bhrātṛbhis teśām paitṛkād eva te
dhanāt || 27. yā tasya *duhitā* tasyāḥ pitryo 'mśo bharaṇe
mataḥ | ā *saṃskāraṃ bhajeraṃs* tām ... Vgl. Y. 2, 124.

ṛṇarikthayojh samo vibhāgaḥ |

Revision der Erbteilung.

durvibhaktam *anyonyāpahr̥tam* antarhitam avijñātota-
pannam vā *punar vibhāgeran* |

Der König als Erbe.

adāyādakam rājā haret strivṛttipretakadaryavarjam
anyatra śrotṛiyadravyāt | *tat traividyebhyaḥ prayacchet* |

Erbunfähige Personen und deren Nachkommen.

patitaḥ patitāj jātāḥ klībaś cānamśāḥ | *jaḍonmattān-*
dhakuṣṭhinaś ca sati bhāryārthe *teṣām apatyam atad-*
vidham bhāgaḥ haret | *grāsācchādanam* itare *patita-*
varjāḥ |

162. *teṣām ca kṛtadūrāṇām* lupte prajanane sati |
sṛjeyur bāndhavāḥ *putrāṃs teṣām aṃśān* (B.) *prakul-*
payet ||

Y. 2, 117. *vibhāgeran* sutāḥ pitror ūrdhvam *riktham*
ṇam samam |

Y. 2, 126. *anyonyāpahṛtam* dāvyam vibhakte yat tu
dṛśyate | *tat punas* te samair aṃsair *vibhāgerann* iti
sthitih ||

N. 13, 51. 52. . . . *sarveṣām abhāve rājagāmi* tat |
anyatra brāhmaṇebhyaḥ syād rājā dharmaparāyaṇaḥ
tatstrībhyo jīvanam dadyād eṣa dāyavidhiḥ smṛtaḥ
Baudh. I, 11, 16. *tadabhāve rājā tatsvam traividyā-*
vṛddhebhyaḥ prayacchet | Vi. 17, 13. *tadabhāve brāhma-*
ṇadhanavarjam rājagāmi |

Y. 2, 140. *klībo 'tha patitas tajjaḥ* paṅgur *unmattako*
jaḍaḥ | *andho 'cikitsyarogādyā* bhartavyāḥ syur *niraṃ-*
śakāḥ || *aurasāḥ kṣetrajās tv eṣām nirdoṣā bhāgaḥā-*
riṇaḥ | Vi. 15, 32—35. *patitaklībācikitsyarogavikalās* tv
abhāgaḥāriṇaḥ | *rikthagrāhibhis* te *bhartavyāḥ* | *teṣām*
caurasāḥ putrā bhāgaḥāriṇaḥ | *na tu patitasya* | D. mṛte
pitari *na klībakuṣṭhyunmattajaḍāndhakāḥ* | *patitaḥ*
patitāpatyam liṅgī *dāyāṃsabhāgināḥ* || *teṣām patitavar-*
jṣam labheran doṣavarjitāḥ || M. 9, 202. 203. *sarveṣām*
api tu nyāyām dātum . . . | *grāsācchādanam* atyan-
tam . . . || *yady arthitā tu dāraḥ* syāt klībādinām *katham-*
cana | *teṣām utpannatantūnām apatyam dāyam arhati* "

Teilung mit Bevorzugung der älteren Söhne.

ekastrīputrāṇām *jyeṣṭhāmśaḥ* | *brāhmaṇānām ajāḥ*
kṣatriyāṇām aśvāḥ vaiśyāṇām gāvaḥ śūdrāṇām avayāḥ |
kūṇalāṅgās (B.) *teṣāṃ madhyamāmśaḥ* | *bhinnavarṇāḥ*
kaniṣṭhāmśaḥ | *catuspadābhāve ratnavarjānām daśānām*
bhāgaṃ dravyāṇām ekaṃ jyeṣṭho haret | *pratimukta-*
svadhāpāso hi bhavati | *ity auśanaso vibhāgaḥ* | *pituh*
parivāpād yānam ābharaṇaṃ ca jyeṣṭhāmśaḥ (B.) *śayanā-*
sanaṃ bhuktakāṃsyam ca madhyamāmśaḥ | *kṛṣṇam*
dhānyāyasaṃ grhaparivāpo gośakataṃ ca kaniṣṭhāmśaḥ
śeṣadravyāṇām ekadravyasya vā samo vibhāgaḥ |

Anteil der Töchter.

adāyādā bhagīnyāḥ mātuh parivāpād bhuktakāṃsyā-
bharaṇabhāgīnyāḥ |

Zurücksetzung eines untüchtigen Ältesten.

mānuṣahīno jyeṣṭhas tṛtīyam aṃśam jyeṣṭhāmśāl la-
bheta | ... *nivṛttadharmakārya vā kāmācārāḥ sarvaṃ*
jijeta |

Verteilung zwischen Stiefbrüdern und
Zwillingen.

163. ... *nānāstrīputrāṇām tu saṃskṛtāsaṃskṛtayor*
kanyākṛtakriyābhāve caikasyāḥ putrayor yamayor vā
pūrvajanmanā jyeṣṭhabhāvāḥ |

Vas. 17, 42—45. *dvyamśam jyeṣṭho haret* | *gavā-*
śvasya cānudaśamam | *ajāvayo grhaṃ ca kaniṣṭhasya*
kṛṣṇāyasaṃ grhopakaraṇānīca madhyamasya Baudh. II,
3, 9. *caturṇām varṇānām gośvājāvayo jyeṣṭhāmśaḥ*
Gaut. 28, 5—12. *viṃśatibhāgo jyeṣṭhasya* . . . *ratho*
govṛṣaḥ | *kāṇakhorakūṭavaṇṭā madhyamasyānekaś cet*
avir dhānyāyasi grhaṃ ano yuktaṃ catuspadām caikai-
kaṃ yavīyasaḥ | *samadhetaṛet sarvaṃ* | . . . *daśataṃ*
paśūnām | Ap. II, 14, 7. *deśaviśeṣe suvarṇaṃ kṛṣṇā gāvaḥ*
kṛṣṇam bharaṇam jyeṣṭhasya | M. 9, 106. *jyeṣṭhena jāta-*
mātreṇa putrī bhavati mānavāḥ | *pitṛṇām anṛṇas caiva*
sa tasmāt sarvaṃ arhati || 114. *sarveṣāṃ dhanajātānām*
ādādītāgryam agrajāḥ | *yac ca sātīsayam kipeid daśataś*
cāpnuyād varam ||

Vas. 17, 46. *mātuh pārīṇeyam striyo vibhajeran*
Baudh. II, 3, 46. *nirindriyā hy adāyās ca striyo matā*
iti śrutiḥ |

M. 9, 213. *yo jyeṣṭho vinīkurvita lobhād bhrātṛn*
yavīyasaḥ | so *jyeṣṭhaḥ syād abhāgas ca niyantavyas ca*
rājabhīḥ ||

Ap. II, 13, 3. 4. *pūrvavatyām asaṃskṛtāyām varṇān-*
tare ca maithune doṣaḥ | *tatrāpi doṣavān putra eva*
M. 9, 126. *yamayos caiva garbheṣu janmato jyeṣṭhataś*
smṛtā ||

Arthasāstra.

Jüngere Söhne.

... śeṣās tam upajīveyuḥ |

Söhne von Weibern verschiedenen Standes.

cāturvarṇyaputrāṇāṃ brāhmaṇiputras caturo 'mśān
haret | kṣatriyāputras trīṇ aṃśān | vaiśyāputro dvāv
aṃśau | ekaṃ śūdrāputraḥ | tena trivarnadvivarnaputra-
vibhāgaḥ kṣatriyavaiśyayor vyākhyātāḥ |

Söhne einer Frau aus niedrigem Stande.

brāhmaṇānāṃ tu pārasavas tṛtīyam aṃśaṃ labheta

Levirat.

kṣetre vā janayed asya niyuktaḥ kṣetrajāṃ sutam
mātṛbandhuḥ sagotro vā tasmai tat pradīśed dhanam

Wem die Kinder gehören.

164. paraparigrahe bijam utsṛṣṭaṃ kṣetrināḥ ity
ācāryāḥ | mātā bhastrā yasya retas tasyāpatyam ity
apare | vidyamānam ubhayam iti kauṭilyaḥ |

Die verschiedenen Arten der Sohnschaft.

svayaṃjātaḥ kṛtakriyāyām aurasāḥ | tena tulyaḥ
putrikāputraḥ sagotreṇānyajotrena vā niyuktena kṣetra-
jātaḥ kṣetrajāḥ putraḥ | janayitur asaty anyasmin putre
sa eva dviputrko dvigotro vā dvayor api svadhāriktha-
bhāg bhavati | tatsadharmā bandhūnāṃ grhe gūḍhajātas
tu gūḍhajāḥ bandhunotsṛṣṭo 'paviddhaḥ saṃskartuḥ pu-

Dharmaśāstra.

M. 9, 105. śeṣās tam upajīveyur yathaiva pitaraṃ
tathā ||

Vi. 18, 1—5. brāhmaṇasya caturṣu varneṣu cet putrā
bhaveyus te paitṛkaṃ rikthaṃ daśadbā vibhajeyuḥ | tatra
brāhmaṇiputras caturo 'mśān ādadyāt | kṣatriyāputras
trīṇ | dvāv aṃśau vaiśyāputraḥ | śūdrāputras tv ekaṃ
Vgl. Vi. 18, 6 ff.

Vi. 15, 37. pratilomāsu strīṣu cotpannās cābhāgināḥ |

Y. 2, 128. kṣetrajāḥ kṣetrajātas tu sagotreṇetareṇa
vā || Vi. 15, 2. niyuktāyām sapinḍenottamavarṇeṇa vot-
pāditaḥ kṣetrajo dvitīyaḥ |

M. 9, 52. pratyakṣaṃ kṣetrinām artho bijād yonir
balīyāsī || N. 12, 55. kṣetrikasya yad ajñātaṃ kṣetre
bijam pradīyate | na tatra bījino bhāgaḥ kṣetrikasyaiva
tatphalam || 58. kṣetrikānumate bijam yasya kṣetre sam-
arpyate | tad apatyam dvayor eva bījikṣetrikayor ma-
tam ||

Y. 2, 128. auraso dharmapatnījas tatsamaḥ putrikā-
sutaḥ | kṣetrajāḥ kṣetrajātas tu sagotreṇetareṇa vā ||
grhe pracchanna utpanno gūḍhajās tu sutaḥ smṛtaḥ
kāninaḥ kanyakājāto mātāmahasuto mataḥ || akṣatāyām
kṣatāyām vā jātaḥ paunarbhavas tathā ! dadyān mātā
pitā vā yaṃ sa putro dattako bhavet || kṛitas tu tā-

traḥ *kanyāgarbhaḥ kṇiṇaḥ saḡarbhoḡhāyāḥ sahoḡhaḥ*
 punarbhūtāyāḥ *paunarbhavaḥ* | svayamjātaḥ *pitṛbandhū-*
nām ca *dāyādāḥ* | parajātaḥ (B) *saṃskartur* eva *na*
bandhūnām | tatsadharma *mātāpitṛbhyām* *adbhir* *datto*
dattaḥ | *svayam* *bandhubhir* *vā* *putrabhāvopagata* *upa-*
gataḥ *putratvenāṅgikṛtaḥ* (B.) *kṛtakaḥ* *parikṛitaḥ* *kṛta*
iti |

Vorzüglichkeit des legitimen Sohnes.

aurase tūtpanne savarṇās tṛtīyāṃśaharāḥ | *asavarṇā*
grāsūcchādānabhāgināḥ |

Entstehung der Mischkasten.

brāhmaṇakṣatriyayor anantarāputrāḥ savarṇā ekān-
tarā *asavarṇāḥ* | *brāhmaṇasya vaiśyāyām ambasthāḥ*
śūdrāyām niśādāḥ pāraśavo vā | *kṣatriyasya śūdrāyām*
ugrah |

165. *śūdra* *eva vaiśyasya* | *savarṇāsu* *caisām acarī-*
tavratebhyo jātā vrātyāḥ | *ity anulomāḥ* | *śūdrād āyo-*
gavakṣattacaṇḍālāḥ | *vaiśyān māgadhaveidehakau* |
kṣatriyāt sūtaḥ | *paurāṇikas* *tv anyāḥ sūto māgadhas* *ca*
brahma kṣatrād viśeṣaḥ (B.) | *ta ete pratilomāḥ svadhar-*
mātikramād rājñāḥ sambhavanti | *ugrān naiśādyām kuk-*
kutaḥ (B.) *viparyaye pulkasaḥ* *vaidehikāyām ambasthād*
rainaḥ *viparyaye kuśilavaḥ* | *kṣattāyām ugrāc chvapā-*
kaḥ | *ity ete cāntarālāḥ* (B.) |

bhyām *vikṛitaḥ kṛtrimaḥ* *syāt svayamkṛtaḥ* | *dattātma*
tu svayamdatto garbhe vinnāḥ sahoḡhajāḥ | *utsṛṣto* *grhyate*
yas tu so 'paviddho *bhavet sutaḥ* | Baudh. II, 3, 18. *sa*
eṣa dvipitā dvigotraś ca dvayor api svadhārikthabhāḡ
bhavati | M. 9, 166 ff. *sve kṣetre saṃskṛtāyām* *tu sva-*
yam utpādayed *dhi yam* | *tam aurasām vijāniyāt* . . .
 N. 13, 47. *eṣām* *ṣaḡ bandhudāyādāḥ* *ṣaḡ adāyādabān-*
dhavāḥ | Vgl. auch die Parallelstellen.

Baudh. II, 3, 11. *aurase tūtpanne savarṇās tṛtīyāṃ-*
śaharāḥ | D. *teṣām savarṇāḥ* *putrā ye te tṛtīyāṃśabhā-*
gināḥ | *śeṣās* *tam upajīveyur grāsūcchādānasaṃbhṛtāḥ*

M. 10, 6—10. *strīṣv anantarajātāsu dvijaṇ* *utpāditān*
sutān | *sadṛśān* *eva tān āhur* . . . || . . . *dvye kantarāsu*
jātānām dharmyam vidyād imaṃ vidhim || *brāhmaṇād*
vaiśyakanyāyām ambastho *nāma jāyate* | *niśādāḥ śūdra-*
kanyāyām *yāḥ pāraśava* *ucyate* || *kṣatriyāc chūdrakanyā-*
yām . . . *ugro* *nāma prajāyate* || . . . *vaiśyasya* *varṇe*
caikasmīn . . . || 20. *dvijātayaḥ savarṇāsu janayanty*
avratāṃs *tu yān* | *tān* . . . *vrātyān* *ity abhinirdiśet*
 Vi. 16, 2. 3. *anulomāsu mātṛsavarṇāḥ* | *pratilomāsu* *ārya-*
vigarhitāḥ | M. 10, 12. *śūdrād āyogavaḥ kṣattā caṇḍālāś*
cādhmo nṛṇām | 17. *vaiśyān māgadhaveidehau kṣatri-*
yāt sūta *eva tu* | 18. *jāto niśādāc chūdrāyām jātyā*
bhavati pulkasaḥ | *śūdrāj jāto niśādyām* *tu sa vai*
kukkūṭakaḥ *smṛtaḥ* || 19. *kṣattur jātas tathogryām* *tu*
śvapāka *iti kīrtiyate* | *vaidehakena* *tv ambasthyām ut-*
panno veṇa *ucyate* ||

traḥ *kanyāgarbhaḥ kṛninaḥ sagarbhoḍhāyāḥ sahoḍhaḥ*
punarbbūtāyāḥ paunarbhavaḥ | svayamjātaḥ pitṛbandhū-
nām ca *dāyādāḥ* | parajātaḥ (B) saṃskartur eva na
bandhūnām | tatsadharma *mātāpitṛbhyām* adbhīr datto
dattaḥ | *svayam* bandhubhir vā putrabhāvopagata *upa-*
gataḥ putratvenāṅgikṛtaḥ (B.) *kṛtakāḥ parikṛtaḥ kṛta*
iti |

Vorzüglichkeit des legitimen Sohnes.

aurase tūtpanne savarṇās tṛtīyāmsāharāḥ | *asavarṇā*
grāsūcchādānabhāgināḥ |

Entstehung der Mischkasten.

brāhmaṇakṣatriyayor anantarāputrāḥ savarṇā ekān-
tarā asavarṇāḥ | *brāhmaṇasya vaiśyāyām ambaṣṭhaḥ*
śūdrāyām niṣādāḥ pāraśavo vā | *kṣatriyasya śūdrāyām*
ugrah |

165. śūdra *eva vaiśyasya* | *savarṇāsu* caisām *acarī-*
tavratebhyo jātā vrātyāḥ | ity *anulomāḥ* | *śūdrād āyo-*
gavakṣattacaṇḍālāḥ | *vaiśyān māgadhaveidehakau* |
kṣatriyāt sūtaḥ | paurāṇikas tv anyāḥ sūto māgadhas ca
 brahma kṣatrād viśeṣaḥ (B.) | ta ete *pratīlomāḥ* svadhar-
 mātīkramād rājñāḥ sambhavanti | ugrān *niṣādyām kuk-*
kutaḥ (B.) *viparyāye pulkasaḥ vaidehikāyām ambaṣṭhād*
vaiṇaḥ viparyāye kuśīlavaḥ | *kṣattāyām ugrāc chvapā-*
kaḥ | ity ete cāntarālāḥ (B.) |

bhyām *vikṛtaḥ kṛtrimaḥ* syāt *svayamkṛtaḥ* | dattātma
 tu svayamdato *garbhe vinnāḥ sahoḍhajaḥ* | *utsṛṣṭo* grhyate
 yas tu so *'paviddho* bhavet sutaḥ | Baudh. II, 3, 18. *sa*
eṣa dvīpitā dvigotraś ca dvayor api svadhārikthabhāg
bhavati | M. 9, 166 ff. sve kṣetre *saṃskṛtāyām* tu *sva-*
yam utpādayed dhi yam | tam *aurasām* vijāniyāt . .
 N. 13, 47. eṣām ṣaḍ *bandhudāyādāḥ* ṣaḍ *adāyādabān-*
dhavāḥ | Vgl. auch die Parallelstellen.

Baudh. II, 3, 11. *aurase tūtpanne savarṇās tṛtīyām-*
sāharāḥ | D. teṣām *savarṇāḥ* putrā ye te *tṛtīyāmsābhā-*
gināḥ | *śeṣās* tam upajīveyur *grāsūcchādūnasambhṛtāḥ*

M. 10, 6—10. strīṣv *anantarajātāsu dvījair* utpādītān
sutān | *sadṛśān* eva tān āhur . . . || . . . *dvīekāntarāsu*
jātānām dharmyam vidyād imaṃ vidhim || *brāhmaṇād*
vaiśyakanyāyām ambaṣṭho nāma jāyate | *niṣādāḥ śūdra-*
kanyāyām yaḥ *pāraśava* ucyate || *kṣatriyāc chūdrakanyā-*
yām . . . ugro nāma prajāyate || . . . *vaiśyasya* varṇe
caikasmīn . . . || 20. dvījātayaḥ *savarṇāsu janayanty*
avratāms tu yān | tān . . . *vrātyām* ity abhinirdiśet
 Vi. 16, 2. 3. *anulomāsu* mātṛsavarṇāḥ | *pratīlomāsu* ārya-
 vigarhitāḥ | M. 10, 12. *śūdrād āyogavaḥ kṣattā caṇḍālāś*
cādhamo nīṇām | 17. *vaiśyān māgadhaveidehau kṣatri-*
yāt sūta eva tu | 18. jāto niṣādāc chūdrāyām jātvā
 bhavati *pulkasaḥ* | śūdrāj jāto *niṣādyām* tu sa vai
kukkūṭakaḥ smṛtaḥ || 19. *kṣattur* jātā *tathogryām* tu
śvapāka iti kīrtiyate | *vaidehakena* tv *ambaṣṭhyām* ut-
 panno *veṇa* ucyate ||

Pflichten und Rechte derselben.

karmanā *vaiṇyo* rathakāraḥ teṣāṃ *svayonau vivāhaḥ*
pūrvāparagāmitvaṃ *vṛttānuvṛttaṃ* ca svadharmam (B.)
sthāpayet | *śūdrasadharmāṇo* vā anyatra *caṇḍālebhyaḥ* |
... sarveṣāṃ antarāḷānāṃ *samo vibhāgaḥ* |

Baupolizei.

166. ... kārayet | *avaskarabhramam* ...

Abstand von dem Nachbarhause.

sarvavāstukayoḥ prākṣiptayor vā śālayoḥ kiṣkur *antarikā* tripadī vā |

Störung der Nachbarn.

167. ... *parakuḍyam* udakenopaghñato dvādaśapaṇo
daṇḍaḥ | *mūtrapuriṣopaghñate* dviguṇaḥ |

Grenzstreitigkeiten.

168. ... *śīmavivādam* grāmayor ubhayoḥ sāmāntāḥ
pañcagrāmī daśagrāmī vā *setubhīḥ* sthāvaraiḥ kṛtrimair
vā *kuryāt* | *karṣakagopālavrddhakāḥ* pūrvabhuktikā vā
bāhyāḥ setūnām anabhijñā bahava *eko* vā nirdiśya śīma-
setūn *viparītaveśāḥ* (B.) *śīmānaṃ nayeyuḥ* |

Falsche Bestimmung oder Zerstörung der Grenze.

uddiṣṭānām setūnām *adarśane* sahasraṃ (B.) *daṇḍaḥ* |
tad eva nīte *śīmāpahāriṇām* *setucchidam* ca kuryāt |

M. 10, 49. *veṇānām* bhāṇḍavādanam || Vi. 16, 14—16.
caṇḍālānām ... viśeṣaḥ | sarveṣāṃ *samānajatibhir* *vya-*
vahāraḥ | *svapitṛvittānuharaṇam* ca | M. 10, 41. *śūdrā-*
nām tu sadharmāṇaḥ sarve 'padhvamsajāḥ smṛtāḥ |
M. 9, 157. tasyāṃ jātāḥ *samāṃśāḥ* syur yadi putrasatam
bhavet ||

N. 11, 15. *avaskarasthalaśvabhrahramasyandanikā-*
dibhiḥ | ... °mārgān na rodhayet ||

K. viṣmūtrodakacakraṃ ca vahniśvabhraṇaniveśanam
aratnidvayam *utsṛjya* parakuḍyān niveśayet |

B. *varcaḥsthānam* vahnicayaṃ gartocchiṣṭādisecanam |
atyārāt *parakuḍyasya* na kartavyaṃ kadācana ||

M. 8, 245. *śīmāṃ prati* samutpanne *vivāde* grāmayor
dvayor | jyaiṣṭhe māsi *na* yet śīmāṃ suprakāṣeṣu *setuṣu* |
Y. 2, 150. 151. ... *sāmāntāḥ sthavirādayaḥ* | *gopāḥ śīmā-*
kṛṣṇā ye sarve ca *vanagocarāḥ* || *na* yeyur ete *śīmānaṃ*
sthalāṅgāratuṣadrumaiḥ | *setuvalmikanimnāsthicaityādyair*
upalakṣitām || N. 11, 10. *ekas* ced unnayet śīmāṃ sopavā-
saḥ samāhitāḥ | *raktamālyāmbaradharaḥ* kṣitim āropya
mūrdhani ||

Y. 2, 153. *anṛte* tu prthag *daṇḍyā* rājñā madhyama-
sahasam | 155. *maryādāyāḥ* *prabhede* tu *śīmātikramaṇe*

Festsetzung der Grenze durch den König.

169. *pranaṣṭasetubhogam vā simānam rājā yathopakāram vibhajet* |

Ackergrenzen.

kṣetravivādam sāmantaग्रामवर्द्धहं कुर्युः |

Grenzüberschreitungen.

maryādāpaharane pūrvasāhasadaṇḍaḥ | maryādābhede caturviṃśatipaṇaḥ |

Analoge Fälle.

tena tapovanavivātamahāpathaśmaśānadevakulayajana-puṇyasthānavivādā vyākhyātāḥ |

Urteil der Nachbarn.

sarva eva vivādāḥ sāmantaप्रत्ययः |

Verfall des Eigentums durch Nichtbenutzung.

170. *pañcavarṣoparatākarmaṇaḥ setubandhasya svām-yaṃ lupyētānyatrāpadbhyaḥ* |

Störung des Verkehrs.

171. . . . *kṣudrapaśumanuṣyapatham rundhato dvādaśo daṇḍaḥ* | . . . *sthānīyaraṣṭravivātapatham sāhasraḥ* |

Weideland.

172. . . . *stambhaiḥ samantato grāmād dhanuḥśatā-pakṣṣam upaśālam kuryāt* |

tathā | *kṣetrasya haraṇe daṇḍā adhamottamamadhyamāḥ*

M. 8, 265. *simāyām aviśakhyāyām* svayam *rājaiva* dharmavit | *pradiśed* bhūmim eteṣām *upakārād* iti sthitiḥ ||

M. 8, 258. *sākṣyabhāve* tu catvāro *grāmasimānta-vāsinaḥ* | *simāvinirṇayam kuryuḥ* prayatā *rājasamni-dhau* ||

Y. 2, 155 (s. o.).

N. 11, 12. *etenaiṇa* gr̥hodyānanipānāyatanādiṣu | *vi-vādaavidhir ākhyātas* tathā grāmāntareṣu ca ||

N. 11, 2. *kṣetrasimāvivādeṣu sāmantebhyo viniścayaḥ* |

N. 11, 26. *pañcavarṣāvasannaṃ* tu syāt *kṣetram aṭavi-samam* ||

N. 11, 15. *catuṣpathasurasthānarathyāmārgān* na ro-dhayet || *rodhayanti* tu ye mohād balād vāpi kathamcana *daṇḍayet* tādṛśān *rājā sāhasenottamena* ca ||

M. 8, 237. *dhanuḥśataṃ parihāro grāmasya* syāt *samantataḥ* |

rivitaṃ bhakṣayitvāvasṛtānām uṣṭramahiṣūṇām pādikaṃ rūpaṃ *gr̥hṇīyuh* | *gavāśvakharāṇām* cārdhapādikaṃ | *kṣudrapaśūnām* ṣoḍaśabhāgikaṃ | *bhakṣayitvā* niṣannānām *eta eva* dviguṇā daṇḍāḥ | *parivasatām* caturguṇāḥ | grāmadevarṛṣū vā anirdaśābhā vā dhenuruksāṇo govṛṣās cādaṇḍyāḥ (B.) | *sasyabhakṣaṇe* sasyo-paghātam niṣpattitaḥ *parisaṃkhyāya* dviguṇam dāpayet svāminaś cānivedya (B.) *cārayato* dvādaśapaṇo daṇḍāḥ pramuñcataś caturviṃśatipaṇaḥ | *pālīnām* ardhadaṇḍāḥ

173. *paśavo . . . vārayitavyāḥ . . . prārthayamānā* dṛṣṭāparādhā vā sarvopāyair niyantavyāḥ iti kṣetrapathabhipṣā

Säumige Arbeiter.

karmūkarāṇe karmācetanād dviguṇam hiraṇyadānam |

Gemeinnützige Arbeiten.

sarvahiṭam ekaśya *bruvataḥ* kuryur ājñām |

Bestrafung von Komplizen.

taṃ cet saṃbhūya vā hanyuh prthag eṣām aparādhadviguṇo daṇḍāḥ |

Bruch einer Übereinkunft.

tena deśajātīkulasamghānām samayasyaṇapākarma vyākhyātam |

Y. 2, 159f. māśān aṣṭau tu mahiṣi sasyaghātasya kārīṇi | *daṇḍanīyā* tadardham tu *gaus* tadardham ajārikam || *bhakṣayitropaviṣṭānām* yathoktād dviguṇo damah | samam eṣām *rivite* 'pi *kharoṣṭram* mahiṣisamam N. 11, 34. *sannānām* dviguṇaḥ prokto *vasatām* tu caturguṇaḥ | M. 8, 242. *anirdaśāhām* gām sūtām vṛṣān devapaśūṃś tathā | sapālān vā vipālān vā na daṇḍyān manur abravīt || N. 11, 38. gobhis tu *bhakṣitam* dhānyam yo naraḥ pratiyācate | *sāmantānumate* deyaṃ dhānyam yat tatra *bhakṣitam* || 34. *pratyakṣacārakāṇām* tu caura-daṇḍāḥ smṛto nṛṇām || Y. 2, 165. pāladoṣavināśe ca *pāle* daṇḍo vidhiyate | ardhatrayaśapaṇaḥ svāmino dravyam eva ca || 162. *kāmacāre* cauravad daṇḍam arhati || M. 8, 240. vipālān vārayet paśūn ||

Y. 2, 193. *gr̥hītavetanāḥ* karma tyajan dviguṇam āvahet |

Y. 2, 191. *kartavyaṃ* vacanaṃ teṣām samūhahitavādinām ||

Vi. 5, 73. ekaṃ bahūnām nighnatām *pratyekam* uktād daṇḍād dviguṇaḥ |

M. 8, 221. *evam* daṇḍavidhiṃ kuryād dhārmikāḥ pṛthivīnatih | *arāmāṭīsamūheṣu* samayavyabhicāriṇām ||

Zinsfuß.

174. *sapādapaṇā dharmyā māsaṛddhiḥ pañśatasya pañcapaṇā vyāvahāriki | daśapaṇā kāntārakānām | vimśatipaṇā sāmudrānām | tataḥ param kartuḥ kāra-*
yituś ca pūrvasāhasadaṇḍaḥ |

Prüfung des Lebenswandels.

... dhanikadhāraṇikayoś *caritram* apekṣeta (B.) |

Anwachsen des Kapitals.

dhānyarḍdhiḥ sasyaniṣpattāv upārdhāvaram mūlyakṛtā
vardheta | ... stambhapraviṣṭo vā *mūlyadviguṇam* dadyāt |

Ablehnung der angebotenen Rückzahlung.

mucyamānam ṛṇam apratigrhṇato dvādaśapaṇo da-
ṇḍaḥ | kāraṇāpadeśena nivṛttavarḍdhikam anyatra tiṣṭhet |

Haftung für Schulden.

pretasya putrāḥ kusidaṁ dadyuḥ | dāyādā vā riktha-
harāḥ sabagrāhiṇaḥ pratibhuvo vā |

175. *asamkhyātadeśakālaṁ tu putrāḥ pautrā dāyādā*
vā rikthaṁ haramāṇā dadyuḥ |

Vererbung einer Bürgschaft.

jīvitavivāhabhūmipratibhāvyaṁ asamkhyātadeśakālaṁ
tu putrāḥ pautrā vā vaheyuḥ |

Reihenfolge bei der Schuldentilgung.

nānarṇasamavāye tu naiko dvau yugapad abhiva-
deyātām ... | tatrāpi grhitānupūrvyā rājaśrotrāya (l. rā-
jaśrotriya^c) dravyaṁ vā pūrvam pratipādayet |

M. 8, 140. *aśitibhāgaṁ grhṇīyān māsād vārdhuṣikaḥ*
sate || 152. kṛtānusārād adhikā vyatirikṭā na sidhyati
kusidapatham āhus taṁ pañcakaṁ śatam arhati || Y. 2, 38.
kāntāragās tu daśakaṁ sāmudrā vimśakaṁ śatam |

Y. 2, 61. *caritrabandhakakṛtaṁ sa vṛddhyā dāpayed*
dhanam |

N. 1, 107. *hiraṇyadhānyavastraṇām vṛddhir dvitriśca-*
turguṇā | Vi. 6, 11. 12. hiraṇyasya parā vṛddhir dviguṇā
dhānyasya triguṇā |

Y. 2, 44. *dīyamānaṁ na grhṇāti* prayuktaṁ yaḥ
svakaṁ dhanam *madhyasthasthāpitaṁ* tad syād *vardhate*
na tataḥ param ||

Vi. 6, 27. *dhanagrāhiṇi prete ... tatputrapautrair*
dhanam deyam | 29. saputrasya vāpy aputrasya vā
rikthagrāhi ṛṇam dadyāt | 42. bahavaś cet pratibhuvo
dadyus te ṛthaṁ yathākṛtam |

M. 8, 160. *dānapratibhuvi prete dāyādān api dā-*
payet ||

K. *nānarṇasamavāye tu yat yat pūrvakṛtaṁ bhavet*
tat tad evāgrato deyaṁ rājñāḥ syāc chrotriyaṣya ca
Y. 2, 41. grhitānukramād dāpyo dhaninām adhamarṇi-
kaḥ | dattvā tu brāhmaṇāyaiva nṛpates tadanantaram |

Schuldenmachen zwischen nahen Verwandten.

dampatyoh pitāputrayoh bhrātṛṇām cāvibhaktānām
parasparakṛtam ṛṇam asādhyam |

Eintreibung von Schulden.

agrāhyāḥ karmakāleṣu karṣakā rājapuruṣāś ca |
stri cāpratiśrāviṇī (B.) *patikṛtam* ṛṇam anyatra *gopāla-*
kārdhasitikebhyah | *patis* tu grāhyāḥ *strikr̥tam* ṛṇam
apratividhāya proṣita iti ...

Zuverlässige Zeugen.

prātyayikāḥ śucayo 'numatā vā trayo 'varārghyāḥ |
pakṣānumatau vā dvau ṛṇam *prati na tv evaikāḥ* |

Unzuverlässige Zeugen.

pratiśiddhāḥ syālasahāyābaddha(? °yānavarthī B.)-*dha-*
nikadhāraṇikavairinyaṅgadhṛtadaṇḍāḥ | pūrvē cāvyava-
hāryāḥ | *rājaśrotriya*grāmabhṛtakuṣṭhivraṇīnaḥ *patita-*
caṇḍalakutsitakarmāṇo'ndhabadhīramūkāhaṃvādīnaḥstri-
rājapuruṣāś cānyatra *svavargebhyaḥ* |

Besondere Fälle.

176. *pāruṣyastejasaṃgrahaṇeṣu* tu *vairiśyālasahā-*
yavarjāḥ | *rahasyavyavahāreṣu* ekā *stri* puruṣa *upaśrotā*
upadraṣṭā vā sākṣī syāt |

Y. 2, 52. *bhrātṛṇām* atha *dampatyoh pituh putrasya*
caiva hi | *prātibhāvyam* ṛṇam *sākṣyam avibhakte* na tu
smṛtam ||

N. I, 1, 52—54. *rājakāryodyatas* tathā || ... *sasyā-*
rambhe kṛṣivalāḥ ... *nāsedhyo* ... Y. 2, 46. na *yoṣit*
patiputrābhyām ... 48. *gopaśaunḍikaśailūśarajakavyā-*
dhayoṣitām | ṛṇam *dadyāt patis tāsām* ... 49. *prati-*
pannam striyā deyam ...

Y. 2, 68. ... *kulināḥ* *satyavādīnaḥ* | *dharmapradhānā*
rjavaḥ ... || 69. *tryavarāḥ* *sākṣiṇo jñeyāḥ* ... 72. *ubhayā-*
numataḥ *sākṣī bhavaty eko 'pi dharmavit* | Vi. 8, 5. *ekas*
cāsākṣī |

M. 8, 64. *nārthasaṃbandhino nāptā* na *sahāyā* na
vairīnaḥ | na *dṛṣṭadoṣāḥ* *kartavyā* na *vyādhyārtā* na
dūṣitāḥ || na *sākṣī nṛpatih* *kāryo* na *kārukakuṣīlavau* |
na *śrotriyo* na *liṅgastho* na *saṅgebhyo vinirgataḥ* || *nā-*
dhyadhino na *raktavyo* na *daśyur* na *vikarmakṛt* | na
vṛddho na *śīsur* na *naiko nāntyo* na *vikalendriyaḥ* || *nārto*
na *matto* na *nonmatto* na *kṣuttṛṣṇopapīḍitaḥ* | na *śramārto*
na *kāmārto* na *kruddho nāpi taskaraḥ* || N. 1, 155. *sveṣu*
vargeṣu *vargīnaḥ* | Vgl. die Parallelstellen.

M. 8, 72. *sāhaseṣu* tu *sarveṣu* *stejasaṃgrahaṇeṣu* ca
vāgdaṇḍayoḥ ca *pāruṣye* na *parīkṣeta sākṣīnaḥ* || 69. *anu-*
bhāvī tu *yah kaścīt* *kuryāt sākṣyam* *vivādinām* | *antar*
veśmanya arañye vā śarīrasyāpi cātyaye ||

Ermahnung der Zeugen.

*brāhmaṇodakumbhāgnisakāṣe śākṣiṇaḥ pariṅrñi-
yāt | tatra brāhmaṇaṃ brūyāt satyaṃ brūhiti | rājā-
ṇaṃ vaiśyaṃ vā mā taveṣṭāpūrtaphalaṃ kapālahastaḥ
śatrubalaṃ (l. kulam) bhītvārthī (l. bhikṣārthī) gaccher
iti | sūdraṃ (B.) janmamaraṇāntare yad vaḥ puṇyaphalaṃ
tad rājāṇaṃ gacchet | rājñas ca kilbiṣaṃ yuṣmān | anya-
thāvāde daṇḍaś cānubandhaḥ | paścād api jñāyeta yathā-
drṣṭaśrutam |*

Zwiespalt unter den Zeugen.

*śākṣibhede yato bahavaḥ śucayo 'numatā va tato
nīyacccheyuḥ |*

Strafen für falsches Zeugnis.

177. *śākṣibālīśyeṣv eva pṛthag anupayoge deśakāla-
kāryāṇaṃ pūrvamadhyottamā daṇḍā ity auśanasāḥ
kūtasākṣiṇo yam artham abhūtaṃ va nāśayeyuḥ tadda-
śaṅgaṃ daṇḍaṃ dadyur iti mānavāḥ | bālīśyād vā
viśamvādayatāṃ citro ghāta iti bārhaspatyāḥ | na iti
kauṭilyaḥ | dhruvaṃ hi śākṣibhiḥ śrotavyam | aśṇvatāṃ
caturvīṃśatipaṇo daṇḍaḥ | tato 'rdham adhruvāṇaṃ |*

Unverschuldeter Verlust eines Depositums.

*... pratirodhakair vā ... vilope ... grāmamadhyā-
gnyudakabādhe ... nopanidhim abhyābhavet |*

Unerlaubte Benutzung desselben.

178. *upanidhibhoktā deśakālānūrūpaṃ bhogavetaṇaṃ
dadyāt | dvādaśapaṇaṃ ca daṇḍam |*

K. *devabrāhmaṇasannīdhye* śakṣyaṃ pṛcched rtaṃ
dviḥjan | M. 8, 79. sabhāntaḥ śākṣiṇaḥ prāptān ... | prādvi-
vāko 'nuyūñjita vidhinānena sātvaḥjan || Vi. 8, 20—23.
brūhiti brāhmaṇaṃ pṛcchet | satyaṃ brūhiti rājanyam |
gobījākāñcanair vaiśyaṃ | sarvamahāpātakais tu sūdraṃ
N. 1, 201. nagno muṇḍaḥ *kapālena bhikṣārthī* kṣutpipā-
sitaḥ | andhaḥ *śatrugrhaṃ gacched* yaḥ śakṣyam anṛtaṃ
vadet || B. *ā janmanaś cā maraṇāt sukṛtaṃ yad upar-
jītam | tat sarvaṃ nāśam āyāti anṛtasya tu śaṃsanāt ||*

M. 8, 73. *bahutvaṃ pariṅrñiyāt śākṣidvaidhe* narā-
dhipaḥ | sameṣu tu *guṇothkrṣṭān* guṇidvaidhe *dviḥjottamān ||*

M. 8, 120 f. lobhāt *sahasraṃ daṇḍyas* tu mohāt
pūrvam tu *sāhasam* | bhayād dvau madhyamau daṇḍau
maitrāt *pūrvam* caturguṇam || kāmād *daśaguṇam* pūrvam
krodhāt tu triguṇam param | ajñānād dve śate pūrṇe *bā-
līśyāc* chatam eva tu || Y. 2, 81. pṛthak pṛthag *daṇḍani-
yāḥ kūtakṛtsākṣiṇas* tathā | vivādād dviguṇam daṇḍam
vivāsyō brāhmaṇaḥ smṛtaḥ ||

M. 8, 189. *caurair hṛtaṃ jalenodham agnīnā dagdham*
eva vā | *na dadyād ...*

N. 2, 8. *yaṃ cārthaṃ sādhaḥyeta* tena nikṣeptur ana-
nūñjāyā | tatrāpi *daṇḍyāḥ* sa bhaved *dāpyas tac cāpi*
sodayam ||

Arthaśāstra.

Ersatz für Verlust.

niṣpātane vā mūlyasamaḥ |

Nutzpfänder und Aufbewahrungspfänder.

nādhīḥ sopakāraḥ siden na cāsyā mūlyam vārdheta |
nirupakāraḥ siden mūlyam cāsyā vārdheta |

Verweigerung der Rückgabe.

upasthitasyādhim aprajacchato dvādaśapaṇo daṇḍaḥ |

Hinterlegung des Geldes.

prayojakāsamnidhāne vā grāmaṣṭadheṣu sthāpayitvā
niṣkrayam ādhim pratipadyeta |

Abschätzung des Pfandes.

nivṛttavṛddhiko vādhis tatkalakṛtamūlyas tatraivā-
vatiṣṭheta |

Verkauf des Pfandes.

anāśavināśakaraṇādhiṣṭhito vā dhāraṇakasamnidhāne
(B., l. *dhāraṇakā*) *vā vināśabhayād udgatārgham dharm-*
sthānujñāto vikṛīṇita |

Unerlaubte Benutzung eines Pfandes.

179. *anirṣṭopabhoktā mūlyasuddham ajīvaṃ ban-*
dham ca dadyāt |

Indirekte Pfänder (anvādhi).

sārdhenānvādhīhasto vā pradīṣṭam bhūmim aprāptas
caurair bhagnotsṛṣṭo nānvādhim abhyābhavet |

Dharmaśāstra.

N. 2, 7. . . . *naṣṭe dāpyaś ca tatsamam* ||

Y. 2, 58. *kāle kālakṛto naśyet phalabhogyo na naśyati* ||
59. *gopyādhībhoḡe no vṛddhīḥ sopakāre* 'tha hāpīte |

Y. 2, 62. *upasthitasya moktavya ādhīḥ steno* 'nyathā
bhavet |

Y. 2, 62. *prayojake* 'sati dhanam kule nyasyādhim
āpnuyāt |

Y. 2, 63. *tatkālakṛtamūlyo vā tatra tiṣṭhed avṛddhi-*
kaḥ |

Y. 2, 63. *vinā dhāraṇakād vāpi vikṛīṇita* sasākṣikam |

M. 8, 144. *na bhoktavyo balād ādhir bhuñjāno*
vṛddhim utsṛjet | *mūlyena toṣayec cañnam ādhisteno*
'nyathā bhavet ||

Y. 2, 66. *na dāpyo* 'pahṛtam tat tu rājadaivikatas-
karaiḥ |

Leihe und Miete.

yācitakam avakṛītakam vā *yathāvidham* grhṇīyus
tathāvidham evārpayeyuḥ | *bhreṣopani*pātābhyāṃ deśa-
kāloparodhi dattam naṣṭam vinaṣṭam vā nābhyābhavēyuh |
śeṣam *upanidhina* vyākhyātam |

Veruntreuung eines Depositums.

180. ... *nikṣepāpahāre* pūrvāpadānam *nikṣeptāras*
ca pramānam | ... *sākṣiṇo* nikṣeptā rahasyapraṇipātena
prajñāpayet | ... pravrajyābhimukho vā *śraddheyah* kaścit
kṛtalakṣaṇam *dravyam asya haste nikṣīpya* pratiṣṭheta |
tataḥ kālāntārāgato yāceta | *dāne śucir anyathā nikṣe-*
pam steyadaṇḍam ca *dadyāt* |

Verknechtung eines Ariers.

181. ... udaradāsavarjam *āryapraṇam* aprāptavyava-
hāram śūdraṃ *vikrayādhānam* nayataḥ svajanasya dvā-
daśapaṇo *daṇḍaḥ* | vaiśyam dviguṇaḥ | kṣatriyam trigu-
ṇaḥ | *brāhmaṇam* caturguṇaḥ | parajanasya pūrvamadhyo-
ttamavadhā daṇḍaḥ | ... na tv *evāryasya dāsabhāvaḥ* |

Wer sich selbst verpfändet.

182. ... sakṛd *ātmādhātā* niṣpatitaḥ *śidet* |

Schlechte Behandlung der Sklaven.

*pretaviṇmūtrocchi*tagrāhaṇam (B.) *āhitasya* nagna-
stāpanam daṇḍapreṣaṇam atikramaṇam ca strīṇāṃ *mūlyanā-*
śakaram |

N. 2, 3. yo *yathā nikṣiped* dhaste yam artham yasya
mānavah | sa *tathaiva grahitavyo yathā dāyas tathā*
grahah || 14. *eṣa eva vidhir* drṣṭo *yācitānvāhitādiṣu* |
Y. 2, 66. *bhreṣaś* cen mārgite 'datte dāpyo daṇḍam ca
tatsamam ||

M. 8, 181—184. yo *nikṣepam* yācyamāno *nikṣeptur*
na prayacchati | sa yācyah prādvivākena tan nikṣeptur
asamnidhau || *sākṣyabhāve prānidhibhir* vayorūpasaman-
vitaiḥ | apadeśaiś ca samnyasya *hiranyaṃ tasya* tattvataḥ ||
sa yadi *pratipadyeta* yathā nyastam yathā kṛtam | *na*
tatra vidyate kiṃcid yat parair abhiyujyate || *teṣāṃ na*
dadyād yadi tu tad dhiranyaṃ yathāvidhi | samnigṛh-
yobhayaṃ dāpya ...

Vi. 5, 151. yas *tūttamavarṇān dāsyē niyojayet* tasyo-
ttamasāhaso daṇḍaḥ | N. 5, 39. varṇānāṃ *prātilomyena*
dāsatvaṃ na vidhiyate | M. 8, 412. *dāsyam* tu *kārayaṇ*
lobhād brāhmaṇaḥ saṃskṛtān *dvijān* | anicchataḥ prā-
bhavatyād *rājñā daṇḍyaḥ* śatāni śaṭ ||

N. 5, 37. *vikrīṇīte ya ātmānam* svatantraḥ san narā-
dhamah | ... *naiva dāsyāt pramucyate* ||

K. yadi hy ādāv anādiṣṭam *aśubham karma kārayet* |
prāpnuyāt sāhasam pūrvam *ṛṇān mucyeta carṇikah* ||

Arthaśāstra.

Umgang mit einer Sklavin.

*dhātriparicārikārdhasītikopacārikāṇām ca mokṣa-
karam* | . . . *dhātrīm āhikāṁ vākāmāṁ svavaśām adhi-
gacchataḥ* (svavaśam *gacchataḥ* B.) *pūrvasāhasadaṇḍaḥ* |
paravaśāṁ madhyamaḥ |

Befreiung und Arten der Sklaven.

mūlyena cāryatvaṁ gacchet | *tenodaradāsāhitakau*
vyākhyātau | *prakṣepānurūpaś* cāśya niṣkrayaḥ | *daṇḍa-
pranūtaḥ karmaṇā* daṇḍam upanayet |

183. āryaprāṇo *dhvajāhṛtaḥ* karmakālānūrūpeṇa
mūlyārdhena vā vimucyeta | *grhejātadāyāgatalabdhakṛitā-
nām* anyatamaṁ dāsam . . .

Befreiung einer Sklavin.

svāminas tasyāṁ dāsyāṁ jātāṁ samātrikam adāsam
vidyāt |

Betrag der Löhne.

yathāsambhāṣitam vetanam labheta | karmakālānu-
rūpam *asambhāṣitavetanāḥ* (B.) *karṣakaḥ sasyānām*
gopālakaḥ sarpiṣām vaidehakaḥ paṇyānām ātmanā vyā-
vahrātānām *daśabhāgam asambhāṣitavetano labheta* | *sam-
bhāṣitavetas* tu *yathāsambhāṣitam* |

Dharmaśāstra.

K. *svām dāsim* yas tu *saṁgacchet* prasūtā ca bhavet
tataḥ | avekṣya bijam *kāryā* syād *adāsi* sāvayā tu sā ||
Y. 2, 291. *prasahya dāsyabhigame daṇḍo* daśapaṇaḥ
smṛtaḥ | K. *bāladhātrim adāsim* ca dāsim iva *bhunakti*
yaḥ | *paricārakapatnīm vā prāpnuyāt pūrvasāhasam* ||

N. 5, 32—34. *āhito 'pi dhanam dattvā* . . . || *ṛṇam*
tu sodayaṁ dattvā ṛṇi dāsyāt *pramucyate* | *kṛtakāla-*
vyapagamāt kṛtako 'pi vimucyate || *tavāham* ity upagato
dhvajaprāptaḥ paṇārjitaḥ | *pratiśirṣapradānena* mucyate
tulyakarmaṇā || 26—28. *grhe jātas* tathā *krito labdho*
dāyād upagataḥ | *annākālabhṛto* loke *āhitaḥ* svāminā
ca yaḥ || *mokṣito* mahataś carṇāt prāpto yuddhāt pape
jitaḥ | *tavāham* ity upagataḥ pravrajyāvasitaḥ kṛtaḥ ||
bhaktadāsaś ca vijñeyas tathaiva vaḍavāhṛtaḥ | *vikretā*
cātmanāḥ śāstre dāsāḥ pañcadaśa smṛtāḥ || M. 8, 415.
dhvajāhṛto bhaktadāso *grhajāḥ kṛitadattrimau* | *paitṛko*
daṇḍadāsaś ca saptaita *dāsayonayaḥ* ||

K. (s. o.) *svadāsim* yas tu *saṁgacchet* *prasūtā* ca
bhavet tataḥ | avekṣya bijam *kāryā* syād *adāsi* sāvayā
tu sā ||

N. 6, 2. 3. *bhṛtāya vetanam dadyāt* karmasvāmī
yathākramam | ādau madhye 'vasāne vā karmaṇo *yad*
vinīścitam || *bhṛtāv anīścitāyām* tu *daśabhāgam samā-*
pnuyuh | *labhagobhijasasyānām* *vaniggopakṛṣṇivalāḥ* ||
Y. 2, 194. *dāpnas* tu *daśamaṁ bhāgam vāṇijyapaśusu-*

— Festsetzung der Löhne durch Sachverständige.

184. . . . *yathā vā kuśalāḥ kalpayeyuḥ | tathā vetanam labheta |*

Verweigerung des Lohnes.

vetanādāne daśabandho daṇḍaḥ | śaṭpaṇo vā |

Lohn einer Prostituierten.

labheta puṃścali bhogaṃ saṃgamasyopaliṅganāt | atiyācñā tu jīyeta daurmatyāvīṇayena vā ||

Verweigerung der Arbeit.

*grhītvā vetanam karmākurvato bhṛtakasya dvādaśa-
paṇo daṇḍaḥ |*

Legitime Verhinderung.

*aśaktaḥ kutsite karmaṇi vyādhau vyaśane vā anu-
śayaṃ labheta | pareṇa vā kārayitum |*

Strafen für Lohn- und Arbeitsverweigerung.

185. *bhartur akārayato bhṛtakasyākurvato vā dvā-
daśapaṇo daṇḍaḥ | . . . sa ced alpam api kārayitvā na
kārayet | kṛtam evāsya vidyāt |*

Überschüssige Arbeit.

*sambhāṣitād adhikakriyāyām prayāsaṃ (B.) moghaṃ
kuryāt |*

Zeitpunkt der Ablohnung.

*karṣakavaidehakā vā sasyapaṇyārambhaparyava-
sānūntare sannasya yathākṛtasya karmaṇaḥ pratyamśam
dadyuḥ |*

syataḥ | anīścitya bhṛtiṃ yas tu kārayet sa mahikṣitā ||

Vṛddhamanu. samudrayānakusālā deśakālārthadarsi-
naḥ | *nīyaccheyur bhṛtiṃ yām tu sā syāt* prāg akṛtā
yadi ||

B. kṛte karmaṇi yaḥ svāmī *na dadyād vetanam*
bhṛteḥ | rājñā dāpayitavyaḥ syād *vinayaṃ cānurūpataḥ ||*

N. 6, 18. 19. *śulkaṃ grhītvā paṇyastri . . . || ayonau
vā samākrāmed bahubhir vāpi vāsayet | śulkaṃ so 'ṣṭa-
guṇaṃ dāpyo vinayaṃ tāvad eva tu ||*

N. 6, 5. *karmākurvan* pratiśrutya kāryo dattvā bhṛtiṃ
balāt | *bhṛtiṃ grhītvākurvāṇo* dviguṇāṃ bhṛtiṃ āvahet ||

M. 8, 217. *yathoktam ārtāḥ* svastho vā yas tat *karma*
na *kārayet* | na tasya vetanam deyam . . . ||

Vi. 5, 153. *bhṛtakas* cāpūrṇe kāle bhṛtiṃ *tyajan*
sakalam eva mūlyaṃ *dadyāt* | 157. *svāmī* ced bhṛtakam
apūrṇe kāle jahyāt tasya sarvam eva mūlyaṃ dadyāt |

Y. 2, 195. 'dhikaṃ deyam *kṛte adhike* ||

N. 6, 2. bhṛtāya *vetanam dadyāt* karmasvāmī yathā-
kramam | *ādau madhye 'vasāne vā* karmaṇo yad viniści-
tam ||

Arthaśāstra.

Grundlose Einstellung der Arbeit.

186. prakrānte tu *karmaṇi svasthasyāpakrāmato* dvādaśapaṇo *daṇḍaḥ* |

Löhne der Opferpriester.

yājakaḥ svapracāradravyavarjaṃ *yathāsamābhāṣitam vetanam samam vā vibhajeran* |

Stellvertretung.

sannānām ā daśāhorātrāc cheṣabhṛtāḥ karma kuryuḥ |

Opferer und Opferpriester.

187. . . . *asamāpte tu karmaṇi yājyaṃ yājakaṃ vā tyajataḥ pūrvasāhasadaṇḍaḥ* | . . . *surāpo vṛṣalībhartā brahmahā gurutalpagah* | . . . *adoṣas tyaktum anyonyam* . . .

Zurückbehaltung verkaufter Waren.

vikriya paṇyam aprayacchato dvādaśapaṇo *daṇḍaḥ* |

Rücktritt von Verkäufen.

vaidehakānām ekarātrānuśayaḥ | *karṣakāṇām trirātram* | *gorakṣakāṇām pañcarātram* | *vyāmiśrāṇām uttamāṇām ca varṇānām vivṛttivikraye saptarātram* |

Rücktritt von einem Kauf.

188. *kṛtvā paṇyam apratigṛhṇato* dvādaśapaṇo *daṇḍaḥ* |

Dharmaśāstra.

M. 8, 215. *bhṛto nārto na kuryād yo darpāt karma yathoditam* | *sa dandyaḥ* kṛṣṇalāṇy aṣṭau na deyaṃ cāsya vetanam ||

M. 8, 208. *yasmin karmaṇi yās tu syur uktāḥ pratyāṅgadakṣiṇāḥ* | *sa eva tā ādadita bhajeran sarva eva vā* ||

N. 3, 8. *ṛtvijām vyaṣane* 'py *evam anyas tat karma nistaret* | *labheta dakṣiṇābhāgam* *sa tasmāt samprakalpi tam* ||

N. 3, 9. *ṛtvig yājyaṃ aduṣṭam yas tyajed anapakarīṇam* | *aduṣṭam vartvijam yājyo vineyau tāv ubhāv api* ||

N. 8, 4. *vikriya paṇyam* mūlyena kretre *yo na prayacchati* | *sthāvarasyodayam dāpyo* jaṅgamasya *kriyāphalam* ||

N. 9, 5. *tryahād dohyam parikṣeta pañcāhād vāhyam* *eva tu* | *maṇimuktāprabālānām saptaḥaḥ* syāt *parikṣaṇam* ||

Vi. 5, 129. *kṛtam akrīṇato yā hāniḥ sā kretur eva syāt* |

Auflösung einer Verlobung.

vivāhānām tu ... siddham upāvartanam | śūdrānām ...
api *doṣam* aupaśāyikam *dṛṣtvā* siddham *upāvartanam* | (B.)

Verlobung eines deflorierten Mädchens.

kanyādoṣam aupaśāyikam *anākhyāya* (asamkhyāya B.)
prayacchataḥ kanyām śaṇṇavatir *daṇḍaḥ* śulkastridhana-
pratidānam ca |

Betrügerische Verkäufe.

dvipadacatuṣpadānām tu *kuṣṭhavyādhitānām* asucīnām
utsāhasvāsthyasucīnām ākhyāne dvādaśapaṇo *daṇḍaḥ* |

Frist für Annullierung von Verkäufen.

ā tripakṣād iti *catuṣpadānām* upāvartanam | ā sam-
vatsarād iti *manuṣyānām* |

Schenkungen.

189. *dattasyāpradānam* ṛṇādānena vyākhyātam |

Unstatthafte Schenkungen.

sarvasvaṃ putradāram ātmānam *pradāyānuśayinaḥ*
prayaccheta |

Haftung der Söhne oder Erben.

prātibhāvyadaṇḍaḥ śulkaśeṣam ākṣikam (B.) *sauri-*
kaṃ kāmādānam ca *nākāmaḥ putro dāyādo vā* riktha-
haro *dadyāt* |

Verkauf fremden Eigentums.

asvāmivikrayas tu | *naṣṭāpahṛtam āsādyā* svāmī
dharmasthena *grāhayet* | *deśakālātīpattau vā svayam*

N. 12, 3. taylor *aniyatam* proktam varaṇam *doṣadar-*
śanāt |

N. 12, 33. yas tu *doṣavatiṃ kanyām anākhyāya*
prayacchati | tasya kuryān nrpo *daṇḍam* pūrvasāhasa-
coditam ||

B. jñātvā *sadoṣam* yaḥ paṇyam vikrīṇīta vicakṣa-
ṇaḥ | tad eva dviguṇam dāpyas tatsamam *vinayam* tathā ||

N. 9, 5. tryahād *dohyam* parīkṣeta pañcāhād *vāhyam*
eva tu | ... 6. dvipadām ardhamāsaḥ syāt *pumsām* taddvi-
guṇam striyāḥ |

N. 4, 1. dattvā dravyam asamyag yaḥ punar ādātum
icchati | *dattāpradānikam* nāma tad vivādapadam smṛtam ||

B. sāmānyam *putradārādhisarvasvanyāsayācitam* |
pratiśrutam tathānyasya *na deyam* tv aṣṭadhā smṛtam ||

M. 8, 159. *prātibhāvyam* vṛthādānam *ākṣikam sauri-*
kaṃ ca yat | *daṇḍasūlkāvaśeṣam* ca *na putro dātum*
arhati ||

M. 8, 199. *asvāmīnā* kṛto yas tu dāyo *vikraya* eva
vā | akṛtaḥ sa tu vijñeyo ... Y. 2, 169. *naṣṭāpahṛtam*

Arthaśāstra.

grhītṛvopaharet . . . kutas te labdham iti | sa ced ācārakra-
maṃ darsayeta na vikretāraṃ tasya dravyasyātisargeṇa
mucyeta | *vikretā ced dṛśyeta mūlyam steyadaṇḍam ca* |

Verlorenes Gut.

190. *nāṣṭikam* ca *svakaraṇam kṛtvā* naṣṭaprat-
yāhṛtaṃ labheta | *svakaraṇābhāve pañcabandho daṇḍaḥ* |
tac ca dravyaṃ rājadharmaṃ syāt | *naṣṭapahṛtam ani-
vedyotkarṣataḥ* svāmināḥ pūrvasāhasadaṇḍaḥ | *śulka-
sthāne naṣṭapahṛtotpannas* tiṣṭhet | *tripakṣād ūrdhvam*
anabhisāraṃ rājā haret svāmī vā | *svakaraṇena pañca-
paṇīkam dvipadarūpasya* niṣkṛayaṃ *dadyāt* | *catuṣpaṇi-
kam ekakḥurasya* | *dvipaṇīkam gomahīṣasya* | *pādi-
kam* kṣudrapaśūnām | *ratnasārāphalgukupyānām* pañca-
kam śataṃ *dadyāt* |

Gestohlenes Gut.

paracakrāṭavibhṛtaṃ tu pratyānīya rājā *yathāsvaṃ*
prayacchet | *corahṛtam avidyamānam svadravyebhyaḥ*
prayacchet |

Ersitzung.

yat svaṃ dravyam *anyair bhujyamānam daśa varṣāṇy*
upekṣeta *hiyētasyānyatra* *bālavṛddhavyādhitavyasanipro-
ṣitadeśatyāgarājyavibhramebhyaḥ* | *viṃśativarṣopekṣitam*
anuvāsitaṃ vāstu nānuyuñjita | 191. *jñātayaḥ* . . . para-
vāstuḥ *vivasanto na bhogena hareyuḥ* | *upanidhiṃ*
ādhiṃ *nidhiṃ* *nikṣepaṃ* *strīyaṃ* *śimānam* *rājaśrotri-
yadravyāṇi ca* |

Dharmaśāstra.

āsādya hartāraṃ *grāhayen* naram | *deśakālātīpattau* ca
grhītṛvā svayam arpayet || 170. *vikretur darśanāc chud-
dhiḥ* svāmī dravyaṃ nṛpo *damam* | *kretā mūlyam avōp-
noti* tasmād yas tasya *vikrayi* ||

Y. 2, 171 ff. . . *naṣṭam bhāvyam* ato 'nyathā | *pañca-
bandho damas* tatra . . . || *hṛtam pranaṣṭam* yo dravyaṃ
parahastād *avōpnuyāt* | *anivedya* nṛpe *daṇḍyaḥ* sa tu
ṣaṇṇavatiṃ paṇān || *śaulkīkaiḥ sthānapālair vā naṣṭa-
pahṛtam* āhṛtaṃ | *arvāk* samvatsarāt *svāmī hareta* parato
nṛpaḥ || *paṇān ekaśāphe dadyāc caturāḥ* *pañca mānuṣe* |
mahīṣoṣṭragavām dvau dvau pādam pādam ajāvike ||

Gaut. 10, 46. 47. *corahṛtam avajitya yathāsthānam*
gamayet | *kośād vā dadyāt* | Vi. 3, 66. 67. *caurahrtaṃ*
dhanam avōpya sarvaṃ eva sarvavarṇebhyo *dadyāt* |
anavōpya tu *svakośād eva dadyāt* |

M. 8, 147. *yat* kimcid *daśa varṣāṇi* samnidhau *prek-
ṣate* dhanī | *bhujyamānam parais tūṣṇīm na sa tal*
labdhum arhati || 149. *ādhiḥ śimā* *bāladhanam* *nikṣe-
popanidhistriyaḥ* | *rājasvaṃ śrotriya-dravyaṃ* *nopabho-
gena jīryate* || Y. 2, 24. *paśyato 'bruvato hānir bhūmer*
viṃśativārṣikī | *pareṇa bhujyamānāyā* dhanasya *daśa-
vārṣikī* ||

Geistliches Erbrecht.

vānaprasthayatibrahmacārīṇāṃ ācāryaśiṣyadharmabhṛātṛsamānatirthyā rikthabhājāḥ |

Raub und Diebstahl.

sāhasam anvayavat prasabhakarmanī (B.) | *niranvaye stejam apavyayane* (B.) ca |

Abstufung der Diebstähle.

192. *ratnasārāphalgukupyānam sāhase mūlyasamo daṇḍa* iti mānavāḥ | *mūlyadvigūṇa* ity auśanasāḥ | *yathāparādham* (B.) iti kauṭilyaḥ | puṣpaphalaśākamūlakandapakvānnacarmaveṇumṛdbhāṇḍādīnam *kṣudrakadravyāṇām* dvādaśapaṇāvaraś caturviṃśatipaṇaparo daṇḍaḥ | *kālāyasakāṣṭharajjudravyakṣudrapaśuvāṭādīnām sthūlakadravyāṇām* caturviṃśatipaṇāvaro 'ṣṭacatvāriṃśatipaṇaparo daṇḍaḥ | *tāmraṇṭtakamśakācadantabhāṇḍādīnām sthūlakadravyāṇām* aṣṭacatvāriṃśatipaṇāvaram ṣaṇṇavatiparam pūrvasāhasadaṇḍaḥ | *mahāpaśumanuṣyakṣetragṛhahiraṇyasuvārṇasūkṣmavastrādīnām sthūlakadravyāṇām* dvīśatāvaraḥ pañcaśataparaḥ madhyamasāhasadaṇḍaḥ |

Unbefugte Einkerkierung oder Befreiung.

striyaṃ puruṣaṃ vābhiṣahya bandhato bandhayato bandhaṃ vā mokṣayataḥ pañcaśatāvaraḥ sahasrapara *uttamasāhasadaṇḍa* ity ācāryāḥ |

Anstiftung zu einem Verbrechen.

yaḥ sāhasaṃ pratipatteti kārāyati sa dvigūṇaṃ (B.) *dadyāt* | yāvā dhiranyaṃ upayokṣyate tāvā *dāsyāmiti sa caturgūṇaṃ* daṇḍaṃ dadyāt |

Y. 2, 137. *vānaprasthayatibrahmacārīṇāṃ rikthabhājīnaḥ* | kramenācāryasacchīṣyadharmabhṛātṛekatīrthīnaḥ ||

M. 8, 332. syāt *sāhasaṃ* tv *anvayavat prasabhaṃ karma* yat kṛtaṃ | *niranvayaṃ* bhavet *stejaṃ kṛtvāpavyayate* ca yat ||

M. 8, 322. śeṣe tv ekādaśagūṇaṃ *mūlyād* daṇḍaṃ prakalpayet || Y. 2, 275. *kṣudramadhyamahādravyaharaṇe sārato damaḥ* | *deśakūlavayaḥśakti* samcintya daṇḍakarmanī || N. 14, 13—16. tad api trividhaṃ proktaṃ *dravyāpekṣaṃ* manīṣibhiḥ | *kṣudramadhyottamānām* tu *dravyāṇām* apakarsaṇāt || *mṛdbhāṇḍāsanakhaṭvāsthidārucarmatṛṇādi* yat | *śamī dhānyaṃ kṛtānnaṃ* ca *kṣudradravyaṃ* udāhṛtaṃ || *vāsaḥ* kauśeyavarjaṃ ca *govarjaṃ paśavas* tathā | *hiraṇyavarjaṃ* lohaś ca *madhyaṃ vrīhiyavā* api || *hiraṇyaratnakauśeyastripungogajavājīnaḥ* | *devabrāhmaṇarājñām* ca *vijñeyaṃ dravyaṃ uttamam* || Vi. 5, 87, 88. *ratnāpahāry uttamasāhasam* | anukta^{dravyāṇām} apahartā *mūlyasamam* | Vgl. die Parallelstellen.

Y. 2, 243. *abandhyaṃ* yaś ca *badhnāti bandhyaṃ* *yaś ca pramuñcati* | ... sa dāpyo *daṇḍam uttamam* ||

Y. 2, 231. *yaḥ sāhasaṃ kārāyati sa dāpyo dvigūṇaṃ* *damaṃ* | yaś caivam uktaḥ *dātā* kārāyati *sa caturgūṇaṃ* ||

Arthaśāstra.

Verbalinjurien.

193. ... *vākpāruṣyam apavādaḥ kutsanam abhibhart-
sanam iti* |

Vorhalten körperlicher Gebrechen.

... *śarīropavādena kāṇakhañjādibhiḥ satye tripaṇo
daṇḍaḥ* | *mithyopavāde śatpaṇo daṇḍaḥ* |

Ironisches Lob.

śobhanākṣidanta iti kāṇakhañjādīnāṃ *stutīnindāyām*
dvādaśapaṇo daṇḍaḥ | ... *satyamithyāstutīnindāsu dvā-
daśapaṇottarā daṇḍas tulyeṣu* | *viśiṣṭeṣu dviguṇaḥ* | *hineṣv*
ardhadāṇḍaḥ | *parastrīṣu dviguṇaḥ* | *pramādamadamo-
hādibhir adāṇḍāḥ* |

Kennzeichen der Impotenz.

*klibabhāve striyaḥ mūtrapphenam apsu viṣṭhānimajja-
nam ca* |

Abstufung der Beleidigungen nach dem
Stande.

194. *prakṛtyupavāde (B.) brāhmaṇakṣatriyavaiśyaśū-
drāntāvasāyinām apareṇa pūrvasya tripaṇottarā daṇḍāḥ* |
pūrveṇāparasya dvipaṇādharaḥ |

Strafbare Drohungen.

yaḥ param evaṃ tvāṃ kariṣyāmiti *karāṇenābhi-
bhartsayed akarāṇe yas tasya karāṇe daṇḍas tato 'rdha-
daṇḍam dadyāt* | *asaktaḥ* *kopaṃ madam mohaṃ vāpa-*

Dharmaśāstra.

N. 15, 1. 2. *yad vacaḥ pratikūlārthaṃ vākpāruṣyam*
tad ucyate || *nīṣṭhurāślilativratvāt* *tad api trividhaṃ*
smṛtam |

M. 8, 274. *kāṇam vāpy athavā khañjam anyam vāpi*
tathāvidham | *tathīyēnāpi bruvaṇ dāpyo daṇḍam kārṣā-
paṇāvaram* ||

Y. 2, 204. *satyāsatyānyathāstotrair nyūnāṅgendri-
yaroginām* | *kṣepaṃ karoti ced daṇḍyaḥ paṇān ardhatra-
yodaśa* || 206. *ardho 'dhameṣu dviguṇaḥ parastrīṣūta-
meṣu ca* | 214. *sameṣv evaṃ parastrīṣu dviguṇas*
tūttameṣu ca | *hineṣv ardhadamo mohamadādibhir*
adaṇḍanam ||

N. 12, 10. *reto 'syotplavate nāpsu hlādi mūtram ca*
phenilam | *pumān syāl lakṣaṇair etair viparītais tu*
ṣaṇḍhakaḥ ||

Y. 2, 206 f. *daṇḍapraṇayanam kāryam varṇajātyu-
ttarādharaḥ* || *prātilomyūpavādeṣu dviguṇatriguṇā da-
māḥ* | *varṇānām anulomyena tasmād ardhārdhahānitaḥ* ||

Y. 2, 208 f. *bāhugrīvānetrasakthivināśe vācike damaḥ* |
śatyas tadardhikaḥ pādanāsākarnakarādiṣu || *asaktas* *tu*
vadann evaṃ daṇḍanīyaḥ paṇān daśa | *tathā śaktaḥ*

diṣet | dvādaśapaṇaṃ daṇḍaṃ (B) dadyāt | jātavairāsayah
śaktaś cāpakartuṃ yāvajjivikāvasthaṃ dadyāt |

Relative Strafbarkeit der Beleidigungen.

svadeśagrāmayoḥ pūrvaṃ madhyamaṃ jātisaṃ-
ghayoḥ | ākrośād devacaityānām uttamaṃ daṇḍam ar-
hati ||

Realinjurien.

daṇḍapāruṣyaṃ sparśanam avagūrṇaṃ prahatam
iti |

Strafen dafür.

nābher adhaḥ kāyaṃ hastapaṅkabhāmapāmsubhir
iti spyāsatas tripaṇo daṇḍaḥ |

195. tair evāmedhyaiḥ pādaśthivanikābhyāṃ ca śat-
paṇaḥ | chardimūtrapuriṣādibhir dvādaśapaṇaḥ | nā-
bher upari dviguṇaḥ | śirasi caturguṇaḥ sameṣu | viśiṣṭesu
dviguṇaḥ | hīneṣv ardhadāṇḍāḥ | parastrīṣu dviguṇaḥ |
pramādamadamohādibhir ardhadāṇḍāḥ | pādavastra-
hastakeśāvalambaneṣu śatpaṇottarā daṇḍāḥ | pīḍanāve-
ṣṭanāñjanaprakarṣaṇādhyāsaneṣu pūrvasāhasadaṇḍaḥ |

Tätlichkeiten eines Śūdra gegen einen
Brahmanen.

śūdrō yenāṅgena brāhmaṇam abhikanyāt tad asya
chedayet |

Leichte und schwere Injurien.

hastanāvagūrṇe (B.) tripaṇāvaro dvādaśapaṇaparo
daṇḍaḥ | pādena dviguṇaḥ | mukhotpādanena (I. duḥ-
kho^o) dravyeṇa pūrvasāhasadaṇḍaḥ | prāṇābadhikena ma-

pratibhuvam dāpyah kṣemāyatasya tu || 214. ... mo-
hamadādibhir adaṇḍanam ||

Y. 2. 211. traividyaṇṇpadevānāṃ kṣepa uttamasāha-
saḥ | madhyamo jātīpūgānāṃ prathamo grāmadeśayoḥ

N. 15, 4. ... daṇḍapāruṣyaṃ ucyate || 5. ... ava-
goraṇaniḥsaṅkapātanakṣatadarśanaḥ ||

Y. 2, 213 f. bhasmapaṅkaraḥ sparśe daṇḍo daśa-
paṇaḥ smṛtaḥ | amedhyapārśniniṣṭhūtasparśane dviguṇas
tataḥ || K. chardimūtrapuriṣādyaḥ apādyah sa caturguṇaḥ
śadguṇaḥ kāyamadhye tu mūrdhni cāṣṭaguṇaḥ smṛtaḥ ||
Y. 2, 214. sameṣu evaṃ parastrīṣu dviguṇas tūttameṣu
ca | hīneṣv ardhadamo mohamadādibhir adaṇḍanam ||
217. pādakeśāṃśukakarolluñcaneṣu paṇān daśa | pīḍā-
karṣāṃśukāveṣṭapādādhyāse śataṃ damaḥ ||

M. 8, 279. yena kenacid aṅgena hīmsyāc cec chre-
ṣṭham antyajaḥ | chettavyaṃ tat tad evāsiya ... ||

Y. 2, 216. udgūrṇe hastapāde tu daśavimśatikau
damaḥ | parasparaṃ tu sarveṣāṃ śastre madhyamasā-
hasam || 218. śoṇitena vinā duḥkhaṃ kurvan kṣāsthā-

dhyaṃ | *kūṣṭhaloṣṭapāṣāṇalobadaṇḍa* | *judravyāṇām* anyatamena *duḥkham* *aśonitam upādadhataś* caturvīṃśatipaṇo *daṇḍaḥ* | *śonitotpādane* *dviguṇaḥ* | . . . *mṛtakalpam* *aśonitam ghnato* hastapādapārañcikaṃ vā kurvataḥ pūrvasāhasadaṇḍaḥ | *pāṇipādadantabhāṅge* *kārṇanā-sācchedane* *vraṇavidāraṇe* (B.) ca anyatra duṣṭavraṇebhyaḥ | 196. *sakthigrivābhañjane* *netrabhedane* vā *vāk-ya-ceṣṭābhōjanoparodheṣu* ca *madhyamasāhasadaṇḍaḥ* *samutthānavyayaś* ca |

Angriff Mehrerer auf einen Einzelnen.

mahājanasyaikam ghnato pratyekadviguṇo (B.) *daṇḍaḥ* |

Raub.

kalahe *dravyam apaharato* daśapaṇo *daṇḍaḥ* |

Sachbeschädigung.

parakudiyam abhighātena kṣobhayatas tripaṇo *daṇḍaḥ* | *chedanabhedane* ṣaṭpaṇaḥ *pratīkāraś* ca |

197. *duḥkhotpādanaṃ* *dravyam* *asya veśmani* *prakṣipato* dvādaśapaṇo *daṇḍaḥ* | *prāṇābādhitam* pūrvasāhasa-*daṇḍaḥ* |

Beschädigung von Tieren und Pflanzen.

kṣudrapaśūnām kṣāṭhādibhir *duḥkhotpādane* paṇo *dvipaṇo* vā *daṇḍaḥ* | *śonitotpādane* *dviguṇaḥ* | *mahāpaśūnām* *eteṣu avasthāneṣu* *dviguṇo* *daṇḍaḥ* *samutthānavyayaś* ca | *purovanaspatinām* *puṣpaphalacchāyāvātām* *prarohacchedane* ṣaṭpaṇaḥ | *kṣudrasākḥāchedane* dvādaśapaṇaḥ |

dibhir naraḥ | dvātriṃśataṃ *paṇān* *daṇḍyo* *dviguṇaṃ* *darśane* 'srjaḥ || 219. *karapādadantabhāṅge* *chedane* *kārṇanāsayoḥ* | *madhyo* *daṇḍo* *vraṇodbhede* *mṛtakalpa-hate* tathā || 220. *ceṣṭābhōjanavāgrodhe* *netrādipratibhedane* | *kandharābākusakthnām* ca *bhaṅge* *madhyamasāhasaḥ* || Vi. 5, 75. sarve ca puruṣapīḍākarās *tadutthānavyayaṃ* dadyuḥ | M. 8, 287. *aṅgāvapīḍanānām* ca *prāṇaśonitayos* tathā | *samutthānavyayaṃ* dāpyaḥ sarva-*daṇḍam* athāpi vā ||

Y. 2, 221. *ekam ghnatām* *bahūnām* ca yathoktād *dviguṇo* *damah* |

Y. 2, 221. *kalahāpahṛtam* *deyam* *daṇḍaś* ca *dviguṇas* tataḥ ||

Y. 2, 223. *abhighāte* tathā *chede* *bhede* *kudiyā-pātane* | *paṇān* *dāpyaḥ* pañca daśa vīṃśatiṃ *tadvayaṃ* tathā || 224. *duḥkhotpādi* *grhe* *dravyaṃ* *kṣīpan* *prāna-haram* tathā | *śoḍaśādyah* *paṇān* *dāpyo* *dvitīyo* *madhyamaṃ* *damam* ||

Y. 2, 225. *duḥkhe* ca *śonitotpāde* *sākḥāṅgacchedane* tathā | *daṇḍaḥ* *kṣudrapaśūnām* ca *dvīpanaprabhṛti* *kramāt* || 226. . . . *mahāpaśūnām* *eteṣu sthāneṣu* *dviguṇo* *damah* || M. 8, 287. *samutthānavyayaṃ* . . . Y. 2, 227 ff. *prarohīśākinām* *sākḥāskandhasarvavidāraṇe* | *upajīvyā-*

pinasākhācheḍane caturviṃśatipaṇaḥ skandhavadhe pūrvasāhasadaṇḍaḥ | samucchittau madhyamaḥ | puspaphalacchāyāvadgulmalatāsv ardhadaṇḍaḥ | puṇyasthānatapovanaśmaśānadrumeṣu ca | simaviṣṭeṣu caityeṣu drumeṣv ālakṣiteṣu ca | ta eva dviguṇā daṇḍaḥ kāryā rājavanaṣu ca ||

Würfelspiel und Wetten.

dyūtādhyakṣo dyūtam ekamukhaṁ kārayet | anyatra dīvyato dvādaśapaṇo daṇḍaḥ | gūḍhājivijñāpanārtham | 198. . . . kūtakarmanī pūrvasāhasadaṇḍaḥ . . . jīta-dravyād adhyakṣaḥ pañcakaṁ śatam ādaditu | . . . tena samāhvayo vyākhyātaḥ |

Vermischtes.

prakirṇakaṁ tu . . . gulmataradeyaṁ brāhmaṇaṁ sādhaṇyataḥ prativēśanupraveśayor upari nīmantrane ca dvādaśapaṇo daṇḍaḥ | samdiṣṭam artham aprayacchato bhrātṛbhāryaṁ hastena laṅghayato rūpājivām anyo-paruddhāṁ gacchataḥ paravaktavyaṁ paṇyaṁ krīṇānasya samudraṁ grham udbhīdataḥ sāmāntacatvāriṃśatkulyābādhām ātarataś caṣṭacatvāriṃśatpaṇo daṇḍaḥ |

199. kulānīvīgrāhakasyāpavyayane vidhavāṁ chandavāsiniṁ prasahyātīcarataḥ (B.) caṇḍālasyaṛyāṁ sprśataḥ pratyāsannam āpady anabhidhāvato niṣkāraṇam abhidhāvanam kurvataḥ śakyājīvakādīn (? B.) vṛṣalapravrajitān devapitrkāryeṣu bhojayataḥ śatyō dandaḥ | śapathavākyaṇuyogam (B.) anīṣṭam kurvato yukṭakarma (B.) cāyuktasya kṣudrapaśuvṛṣāṇāṁ puṁstvopaghātino dās-

drumāṇāṁ ca viṃśater dviguṇo damaḥ || caityaśmaśānasīmāsu puṇyasthāne surālaye | jātadrumāṇāṁ dviguṇo damo vṛkṣe 'tha viśrute || gulmagucchakṣupalatāpratānośadhivīrudhām | pūrvasmṛtād ardhadaṇḍaḥ sthāneṣūkteṣu kartane || M. 8, 285. vanaspatināṁ sarveṣāṁ . . . damaḥ kāryo hīṃsāyām iti dhāraṇā ||

Y. 2, 203. dyūtam ekamukhaṁ kāryaṁ taskara-ñānakāraṇāt | eṣa eva vidhir jñeyāḥ prāṇidyūte samāhvaye || 202. rājñā sacihnaṁ nirvāsyāḥ kūtākṣopadhidevīnaḥ || 199. glahe śatikavṛddhes tu sabhikāḥ pañcakaṁ śatam | grhñiyād . . .

N. 18, 1. prakirṇake punar jñeyo vyavahāro nṛpāśrayaḥ | M. 8, 407. brāhmaṇā līṅgīnaś caiva na dāpyās tārikam tare || Y. 2, 263. tarikāḥ sthālajaṁ śulkaṁ grhṇan dāpyaḥ paṇān dāśa | brāhmaṇaprativēśyānām etad evānīmantrane || (Vgl. M. 8, 392) 232. . . . bhrātṛbhāryāprahāradāḥ | samdiṣṭasyāpradātā ca samudragrhabhedakṛt || 233. sāmāntakulīkādīnām apakūrasya kārakāḥ | pañcāsatpaṇiko daṇḍa eṣāṁ iti viniścayaḥ || 234. svacchandaṁ vidhavāgāmī vikruṣṭe nābhidhāvakah || akāraṇena vikroṣṭā caṇḍālaś cottamān sprśan || 235. śūdra-pravrajitānām ca dāive pītrye ca bhojakāḥ | ayuktaṁ śapatham kurvann ayogyo yogyakarmakṛt || 236. vṛkṣakṣudrapaśūnām ca puṁstvāsya pratighātakṛt | sādharāṇasyāpalāpī dāṣīgarbhavināśakṛt || 237. pītrputrasvasrābhrātī dāmpatyācāryaśiṣyakāḥ | eṣāṁ apatītānyon-

Arthaśāstra.

yā garbham auśadhena pātayataś ca pūrvasāhasadaṇḍaḥ | pūtāputrayor dāmpatyor bhrātrbhaginyor mātulabhā-gineyayor śiṣyācāryayor vā paraspāram apatitam tyajataḥ . . . pūrvasāhasadaṇḍaḥ | . . . puruṣam abandha-nīyaṁ badhnato bandhayato bandhaṁ vā mokṣayato bālam aprāptavyavahāraṁ badhnato bandhayato vā sahasradaṇḍāḥ | (s. o.)

Ausrottung der Übeltäter.

200. . . pradeṣtāras trayas trayo vāmātyāḥ *kaṇṭa-kaśodhanaṁ* kuryuḥ |

Hinterlegungen.

arthyapratikārāḥ kārūśāsitarāḥ saṁnikṣeptārāḥ *sva-vittakāravaḥ* (B.) *śreṇīpramāṇā nikṣepaṁ* gṛhṇīyuh |

Handwerker.

anirdiṣṭadeśakālakāryāpadeśaṁ *kālātīpātane* pādahī-naṁ vetanaṁ *taddviguṇaś ca daṇḍaḥ* | 201. . . *kāryasyānyathākarane* vetanaṁ nāśaś *taddviguṇaś ca daṇḍaḥ* |

Weber.

tantuvāyā daśaikādaśikāṁ sūtraṁ *vardhayeyuḥ* | . . . kṣauma *kaūṣeyānāṁ* adhyardhaguṇaṁ | *pattroṇākambaladukūlānāṁ* dviguṇaṁ | mānabhīne hīnāpahīnaṁ vetanaṁ *taddviguṇaś ca daṇḍaḥ* |

Wäscher.

rajakāḥ kṣāthaphalakaślakṣṇaśilāsu vastrāṇi *neni-jīruḥ* | . . . *mudgarāṅkāḍ anyad vāsaḥ paridudhānāś*

Dharmaśāstra.

yatyāgi ca *śatadaṇḍabhāk* || 243. *abandhyaṁ* yaś ca *badhnāti bandhyaṁ yaś ca pramuñcati* | *aprāptavyavahāraṁ* ca sa *dāpyo daṇḍaṁ uttamam* || 290. *avaruddhāsu dāsīṣu* bhujīṣyāsu tathaiva ca | *gamyāsu* api pumān dāpyaḥ *pañcāśatpaṇikāṁ damam* || 257. . . *duṣṭaṁ vāduṣṭavad* yadi | *vikrīṇīte* *damas* tatra mūlyāt tu dviguṇo bhavrt ||

M. 9, 253. rakṣaṇād āryavṛttānāṁ *kaṇṭakānāṁ* ca *śodhanāt* | narendrās tridivaṁ yānti *prajāpālanataparāḥ* ||

M. 8, 179. *kulaḥ* vṛttasampanne dharmajñe *satya-vādinī* | mahāpakṣe *dhanīny* ārye *nikṣepaṁ* nikṣīped budhaḥ ||

Y. 2, 193. gṛhitavetanaḥ *karma tyajan dviguṇam āvahet* | agrhite samam dāpyo . . . 195. deśaṁ *kālaṁ* ca *yo 'tiyāl* lābhaṁ kuryāc ca *yo 'nyathā* | tatra syāt svāmīnaś chando . . .

M. 8, 397. *tantuvāyo daśapalāṁ dadyād ekapalā-dhikāṁ* | ato 'nyathā vartamāno dāpyo dvādaśakāṁ *damam* || Y. 2, 179. śate daśapalā *vṛddhīr aurne* kārpaśa-sautrike | 180. . . na kṣayo na ca *vṛddhīś* ca *kaūṣeye* valkaḷeṣu ca ||

M. 8, 396. *śālmaliphalake ślakṣṇe* *nenījyān* *nejakaḥ* śanaiḥ | na ca *vāsāṁsi* *vāsobhīr nīrharen* na ca *vāsayet* ||

*tripaṇaṃ daṇḍaṃ dadṛyuh | paravastravikrayāvakraṇā-
dhāneṣu ca dvādaśapaṇo daṇḍaḥ | parivartane dvi-
guṇaḥ (B.) | vastradānaṃ ca | ...*

Sachverständige.

śraddheyā rāgavivādeṣu vetanaṃ kuśalāḥ kalpayeyuh |

Wertverminderung durch Waschen*).

*raktakānāṃ prathamanejane caturbhāgaḥ kṣayaḥ |
dviṭīye pañcabhāgaḥ | tenottaraṃ vyākhyātam | rajakais
tantuvāyā vyākhyātāḥ |*

*) Dieser und die drei folgenden Paragraphen nach B.,
in dem gedruckten Text fehlen sie.

Betrug in Kauf und Verkauf.

*suvarṇakārāṇāṃ aśucihastād rūpyaṃ suvarṇaṃ anā-
khyāya sarūpaṃ krīṇatāṃ dvādaśapaṇo daṇḍaḥ | virūpaṃ
caturviṃśatipaṇaḥ | corahastād aṣṭācatvāriṃśatipaṇaḥ |
pracchannavirūpaṃ mūlyahīnakrayeṣu steyadaṇḍaḥ |
kṛtabhāṇḍopadhāu ca | ...*

Wertveränderung der Metalle durch Bearbeitung
und Bezahlung für letztere.

*suvarṇasyāṣṭabhāgaḥ śikṣāviśeṣeṇa dviguṇā vā tena
vṛddhiḥ | tenottaraṃ vyākhyātam | tāmraṇṛttakāṃsya-
vaikṛtantārakūṭakāṇāṃ (?) pañcakaṃ śataṃ vetanaṃ |
tāmrapaṇḍo daśabhāgakṣayaḥ | palahīne hīnadvigūṇo
daṇḍaḥ | tenottaraṃ vyākhyātam | śisatrapupaṇḍo viṃ-
śatibhāgakṣayaḥ ... kākaṇḍivayaṃ cāsyā palavetanam | te-
nottaraṃ vyākhyātam |*

Y. 2, 238. *vasānas trīṇ paṇān daṇḍyo nejakas tu pa-
rāṃśukam | vikrayāvakraṇādhānāyāciteṣu paṇān daśa*

Y. 2, 181. *deśaṃ kālāṃ ca bhogaṃ ca jñātvā naṣṭe
balābalaṃ | dravyāṇāṃ kuśalā brūyur yat tad dāpyam
asamśayam ||*

N. 9, 8. *mūlyāṣṭabhāgo hiyeta sakṛddhautasya vāsasaḥ |
dviḥ padās tris tribhāgas tu catuḥkṛtvo 'rḍham eva ca |
9. ardhakṣayāt tu parataḥ pādāṃśāpacayaḥ kramāt |
13. tāntavasya ca saṃskāre kṣayavṛddhī udāhṛte |*

Y. 2, 168. *hīnād raho hīnamūlye velāhīne ca taska-
raḥ || 247. ... sārābhāṇḍaṃ ca kṛtrimam | ādhānaṃ
vikrayaṃ vāpi nayato daṇḍakalpanā || 257. anyahaste ca
vikrīṇatāṃ duṣṭaṃ vāduṣṭavād yadi | vikrīṇīte damas tatra
mūlyāt tu dviguṇo bhavet ||*

Y. 2, 178. *agnau suvarṇaṃ akṣīpaṃ rajate dvipalaṃ
śate | aṣṭau trapuṇī sīse ca tāmre pañca daśāyasi |
N. 9, 10—12. lohānāṃ api sarveṣāṃ hetur agnikriyā
vidhau | kṣayaḥ saṃskriyamānānāṃ teṣāṃ dṛṣṭo 'gnisaṃ-
gamāt || suvarṇasya kṣayo nāsti rājate dvipalaṃ śataṃ |
śataṃ aṣṭapalaṃ jñeyaṃ kṣayas tu trapuṣīsayoh || tāmre
pañcapalaṃ vidyād vikārā ye ca tanmayāḥ | taddhātūnām
anekatvād ayaso 'niyamaḥ kṣaye ||*

Münzfälschung.

kūtarūpaṃ kārayataḥ pratigṛhṇato vā niryāpayato vā sahasradanḍaḥ | koṣe prakṣipato vadhaḥ |

Finderlohn.

202. *adharapāṃsudsabhāvakāḥ (B.) sāratribhāgaṃ labheraṇ | dvau rājā ratnaṃ ca | ratnāpahāra uttamo danḍaḥ |*

Gefundene Schätze.

khaniratnanidhīnivedaneṣu ṣaṣṭham aṃśam nivettā labheta | dvādaśam aṃśam bhṛtakāḥ | śatasahasrād ūrdhvaṃ rājagāmī nidhiḥ | ūne ṣaṣṭham aṃśam dadyāt | paurvapauruṣikam nidhiṃ jānapadaḥ śuciḥ svakaraṇena samagraṃ labheta | svakaraṇābhāre pañcasato danḍaḥ | pracchannādāne sahasram |

Falsche ärztliche Behandlung.

bhiṣajaḥ prāṇābādḥikam anākhyāyopakramamāṇasya vipattau pūrvasāhasadanḍaḥ | karmāparodhena vipattau madhyamaḥ | marmavadhavaigunyakaraṇe (B.) danḍa-pāruṣyaṃ vidyāt |

Abwehrung der Übeltäter.

evaṃ corān acorākhyān vaṇikkārakuśilavān | bhikṣukān kuhakāṃś cānyān vārayed deśapīḍamāt ||

Y. 2, 297. *kūtasvarṇavyavahārī . . . | tryaṅgaḥinas tu kartavyo dāpyas cottamasāhasam ||*

M. 8, 33. *ādaditātha ṣaḍbhāgaṃ pranaṣṭādhigatān nrpaḥ | 34. yāṃs tatra caurān gṛhṇīyāt tān rājabhena ghātayet ||*

Vi. 3, 58. *nidhiṃ brāhmaṇo labdhvā sarvam ādadyāt | 61. śūdraś cāvāptaṃ dvādaśadhā vibhajya . . . 'mśadva-yam ādadyāt | N. 7, 6. rājagāmī nidhiḥ sarvaḥ sarveṣāṃ brāhmaṇād rte || M. 8, 37. vidvāṃs tu brāhmaṇo drṣṭvā pūrvopanīhitam nidhiṃ | aśeṣato 'py ādādita . . . 31. mamedam iti yo brūyāt so 'nuyojyo yathāvidhi | saṃvādya rupasamkhyādin svāmī tad dravyam arhati || 32. aveyāno naṣṭasya deśam kālam ca tattvataḥ | varṇam rūpaṃ pramāṇam ca tatsamaṃ danḍam arhati || Y. 2, 35. itareṇa nidhau labdhe rājā ṣaṣṭhāṃśam āharet | aniveditavijñāto dāpyas tam danḍam eva ca ||*

Vi. 5, 175—177. *bhiṣaṇ mīthyācarann uttameṣu puruṣeṣu | madhyameṣu madhyamam | tiryakṣu prathamam | Y. 2, 242. bhiṣaṇ mīthyācaran dāpyas tiryakṣu prathamam damam | mānuṣe madhyamaṃ rājamānuṣeṣūttamaṃ damam ||*

M. 9, 225. *kitavān kuśilavān krūrān pāṣaṇḍasthāṃś ca mānavān | vikarmasthān chaṇḍikāṃś ca kṣipraṃ*

Münzfälschung.

kūṭarūpaṃ kārayataḥ pratigṛhṇato vā nirvāpayato vā sahasradanḍaḥ | koṣe prakṣipato vadhaḥ |

Finderlohn.

202. *adharapāṃsudhāvakaḥ* (B.) *sātrībhāgaṃ labheran* | dvau *rājā* ratnaṃ ca | *ratnāpahāra* uttamo danḍaḥ |

Gefundene Schätze.

khaniratnanidhinivedaneṣu śaṣṭham aṃsaṃ nivettā labheta | *dvādaśam* aṃsaṃ bhṛtakāḥ | *śatasahasrād* ūrdhvaṃ *rājagāmī nidhiḥ* | ūne *śaṣṭham aṃsaṃ* dadyāt | *paurvapauruṣikam nidhiṃ* jānapadaḥ śuciḥ *svakaraṇena samagraṃ labheta* | *svakaraṇābhāre* pañcaśato danḍaḥ | *pracchannādāne* sahasram |

Falsche ärztliche Behandlung.

bhiṣajaḥ prāṇābādhitam anākhyāyopakramamāṇasya *vipattau pūrvasāhasadanḍaḥ* | *karmāparodhena vipattau madhyamaḥ* | marmavadhavaiguṇyakarāṇe (B.) danḍa-pāruṣyaṃ vidyāt |

Abwehrung der Übeltäter.

evam corān acorākhyān vaṇikkārakuśilavān | bhikṣukān kuhakāṃś cānyān *vārayed deśapīdanāt* ||

Y. 2, 297. *kūṭasvarṇavyavahārī* . . . | *tryaṅgaḥinas* tu kartavyo *dāpyas cottamasāhasam* ||

M. 8, 33. *ādaditātha śaḍbhāgaṃ* pranaṣṭādhigatān *nṛpaḥ* | 34. yāṃs tatra *caurān* grhṇīyāt tān rājebhena ghātayet ||

Vi. 3, 58. *nidhiṃ* brāhmaṇo *labdhvā sarvam ādadyāt* | 61. śūdraś cāvāptaṃ *dvādaśadhā* vibhajya . . . 'mśadva-yam ādadyāt | N. 7, 6. *rājagāmī nidhiḥ* sarvaḥ sarveṣāṃ brāhmaṇād ṛte || M. 8, 37. vidvāṃs tu brāhmaṇo dṛṣṭvā *pūrvopanihītam nidhiṃ* | *aseṣato 'py ādadita* . . . 31. mamedam iti yo brūyāt so 'nuyojyo yathāvidhi | *saṃvādya rupasamkhyādīn* svāmī *tad dravyam arhati* || 32. *aveda-yāno* naṣṭasya deśam kālam ca tattvataḥ | *varṇaṃ rūpaṃ pramāṇaṃ* ca tatsamaṃ *danḍam* arhati || Y. 2, 35. itareṇa *nidhau labdhe* rājā *śaṣṭhāmsam* āharet | *aniveditavijñāto* dāpyas tam *danḍam* eva ca ||

Vi. 5, 175—177. *bhiṣaṇ mīthyācaran* uttameṣu pūruṣeṣu | *madhyameṣu madhyamaṃ* | *tiryakṣu prathamam* | Y. 2, 242. *bhiṣaṇ mīthyācaran* dāpyas *tiryakṣu prathamam damam* | mānuṣe *madhyamaṃ* rājamānuṣeṣūttamaṃ damam ||

M. 9, 225. kitavān *kuśilavān* krūrān pāṣaṇḍasthāṃś ca mānavān | *vikarmasthān* chaṇḍikāṃś ca kṣipraṃ

Prüfung von Maß und Gewicht.

203. ...*tulāmānabhāṇḍāni cāvekṣeta* pautavāpacārāt

Falsches Maß und Gewicht.

tulāmānābhyām atiriktābhyām kritvā *hinābhyām*
vikrīṇānasya ta eva dviguṇā *daṇḍāḥ* |

Gefälschte Waren.

kāṣṭhalohamaṇimayam rajjucarmamṛṇmayam sūtra-
valkaromamayam vā jātyam ity ajātyam vikrayādhānam
nayato mūlyāṣṭaguno daṇḍāḥ | *sārabhāṇḍam ity asāra-*
bhāṇḍam tajjātām ity atajjātām rādhāyuktam

204. upadhiyuktam *samudrapravartitam* vā *vikrayā-*
dhānam nayato hinamūlyam catuspañcāśatpaṇo *daṇḍāḥ* |
paṇamūlyam dviguṇo *dvīpaṇamūlyam* dviśataḥ | *tenār-*
dhavrddhau daṇḍavrddhīr vyākhyātā |

Unterbietungen.

kāruṣilpinām karmaguṇāpakarṣam ājīvaṃ *vikrayam*
krayopaghātām vā sambhūya samutthāpayatām saha-
sram daṇḍāḥ | *vaidehakānām vā sambhūya paṇyam*
avarundhatām anargheṇa vikrīṇatām krīṇatām vā *sa-*
hasram daṇḍāḥ |

Betrügerische Verkäufer.

6* *tulāmānāntaram* arghavarṇāntaram vā dharakasya
māpakasya vā paṇamūlyād *aṣṭabhāgam* hastadoṣeṇāca-
rato *dviśato daṇḍāḥ* | tena dviśatottarā *daṇḍavrddhīr*
vyākhyātā | *dhānyasnehakṣāralavanagandhabhaiṣajya-*
dravyāṇām samavarṇopadhāne dvādaśapaṇo *daṇḍāḥ* |

nirvāsayet purāt ||

M. 8, 403. *tulāmānam pratimānam* sarvaṃ tat syāt
sulakṣitam | ṣaṭsu ṣaṭsu ca māseṣu punar eva *parikṣayet* |

Y. 2, 244. *mānena tulayā* vāpi yo 'mśam aṣṭamakam
haret | *daṇḍam* sa dāpyo dviśataṃ *vrddhau hānau* ca
kalpitam ||

Y. 2, 245. paṇyeṣu prakṣipan *hinam* paṇān dāpyas tu
ṣoḍaśa || 246. *mṛccarmamanisūtrāyaḥkāṣṭhavalkalavāsa-*
sām | *ajātau jātikaraṇe vikreyāṣṭaguno damaḥ* || 247. *sa-*
mudraparivartam ca *sārabhāṇḍam* ca *kṛtrimam* | *ādhā-*
nam vikrayam vāpi nayato daṇḍakalpanā || 248. blinne
paṇe tu pañcāśat paṇe tu śatam *ucyate* | *dvīpaṇe dviśato*
daṇḍo mūlyavrddhau ca *vrddhimān* ||

Y. 2, 249. *sambhūya kurvatām argham* sabādhām
kāruṣilpinām | arghasya hrāsam *vrddhim* vā *jānatām*
dama uttamaḥ || 250. *sambhūya vanijām paṇyam*
anargheṇoparundhatām | *vikrīṇatām* vā *vibito daṇḍa*
uttamasāhasaḥ ||

Y. 2, 244. *mānena tulayā* vāpi yo 'mśam aṣṭamakam
haret | *daṇḍam* sa dāpyo dviśataṃ *vrddhau hānau* ca
kalpitam || 245. *bheṣajasnehelavanagandhadhānyaguḍā-*
diṣu | *paṇyeṣu prakṣipan hinam* paṇān dāpyas tu ṣo-
ḍaśa ||

Bestimmung des richtigen Preises.

... tena dhānyapaṇyavikraye vyavaharetānugraheṇa
prañānām | anujñātakrayād upari caiṣām svadeśiyanām
paṇyānām pañcakam

205. śatam ājivam sthāpayet | paradeśiyanām daśa-
kam | ... prakṣepam paṇyanīspattiṁ śulkaṁ vṛddhim
avakrayam | vyayān anyāms ca saṁkhyāya sthāpayed
argham arghavit ||

Spione.

209. ... yaṁ cātra gūḍhājīvinam śaṅketa taṁ sattri-
savarnenāpasarpayet |

Geheimpolizisten.

211. ... purāṇacoravyaṅjanā vā corān anupraviṣṭās
tathaiva karma kārayeyuḥ | grāhaṇeyus ca |

Diebstahlsverdacht.

212. ... siddhaprayogād ūrdhvaṁ śaṅkārūpakarmā-
bhigrahaḥ | ... ativyayakartāraṁ puṁścalidṛyūtaśauṇḍi-
keṣu prasaktam ...

213. ... himsrastenānidhinikṣepāpahāraparaprayoga-
gūḍhājīvinām anyatamaṁ saṅketeti śaṅkānigrahaḥ |

Besitz gestohlenen Gutes.

214. ... deśakālālābhopaliṅganena śuddhiḥ | aśuddhas
tac ca tāvac ca daṇḍam dadyāt | anyathā steyadaṇḍam
bhajeta | iti rūpābhigrahaḥ |

Y. 2, 251. rājani sthāpyate yo 'rghaḥ pratyaham tena
vikrayaḥ | krayo vā niḥsravas tasmād vaṇijām lābhakṛt
smṛtaḥ || 252. svadeśapaṇye tu śatam vaṇig grhṇīta
pañcakam | daśakam pāradeśye tu yaḥ sadyaḥ kraya-
vikrayī || 253. paṇyasyopari saṁsthāpya vyayam paṇya-
samudbhavam | argho 'nugrahavat kāryaḥ kretur vikre-
tur eva ca || M. 8, 401. āgamaṁ nirgamaṁ sthānam
tathā vṛddhikṣayāv ubhau | vicārya sarvapaṇyānāni kāra-
yet krayavikrayau || 402. ... kurvīta caiṣām pratyakṣam
arghasamsthāpanam nrpaḥ ||

M. 9, 261. tān viditvā sucaritair gūḍhais tat karma-
kāribhiḥ | cārais cānekasamsthānaiḥ protsāhya vaśam
ānayet ||

M. 9, 267. tatsahāyair anugatair nānākarmaprave-
dibhiḥ | vidyād utsāhayec caiva nipuṇaiḥ pūrvataskaraiḥ

N. 14, 18. sahodhagrahaṇāt steyam hoḍham atyupa-
bhogataḥ | śaṅkā tv asajjanaikatvād anyāyavyayatas
tathā ||

Y. 2, 269. grhītaḥ śaṅkayā caurye nātmānam ced
viśodhayet | dāpayitvā hṛtaṁ dravyam cauradaṇḍena
daṇḍayet ||

Untersuchung einer Mordtat.

217. . . . *hataśya ghātam āsannebhyah parikṣeta* yena hūtaḥ *sahasthitaḥ* prasthito *hatabhūmim ānīto* vā tam *anuyuñjīta* | ye cāśya *hatabhūmāv āsannacarās tām ekaikaśaḥ prcchet* | *kenāyam ihānīto* vā kaḥ saśastraḥ saṃgūhamāna udvigno vā yuṣmābhīr drṣṭa iti te yathā brūyus tathānuyuñjīta |

Umgang mit Ausgestoßenen.

saṃvatsareṇa patati patitena samācaran | *yājñādhyañpanād yasmāt* taiś cānyo 'pi samācaran ||

Māṇḍavya als Dieb verurteilt.

218. . . . *drśyate hy acoro 'pi coramārge* yadṛceha-ya saṃnipāte coraveśaśastrabhāṇḍasāmānyena grhyamāno drṣṭaḥ corabhāṇḍasyopavāsena vā yathā hi *māṇḍavyaḥ* karmakleśabhayād *acoraḥ coro* 'smīti bruvāṇaḥ | tasmāt samāptakaraṇaṃ niyamayet |

Bestrafung der Brahmanen.

220. . . . *sarvāparādheṣv apīdanīyo brāhmaṇaḥ* tasyābhīśastānko *lalāte syād* vyavahārapatanāya | *steye svā* | *manuṣyavadhe kabandhaḥ* | *gurutaḥpe bhāgam surāpāne* madyadhvajah | *brāhmaṇaṃ pāpakarmāṇaṃ* udghuṣyāṇkakṛtavraṇaṃ | *kuryān nirviṣayaṃ* rājā vā sayed ākareṣu vā ||

Fälschung eines königlichen Erlasses.

222. . . . *kūṭasāsanaṃ nudrākarmasu* pūrvamadhyotta-mavadhudaṇḍāḥ |

Y. 2, 280. *avijñātahataśyaśu* kalahaṃ *sutabāndhavāḥ* | *prastavyā* yoṣitaś cāśya parapūṃsi rataḥ prthak || strī-dravyavṛttikāmo vā *kena vāyam gataḥ saha* | *mṛtyudeśasamāsanam prcched vāpi* janaṃ *śanaḥ* ||

M. 11, 181. *saṃvatsareṇa patati patitena sahācaran* | *yājñādhyañpanād yaunān* na tu yānāsanāśanāt ||

N. I, 1, 42. *yāty acauro 'pi cauratvaṃ* cauraś cāyāty acauratām | *acauras cauratām* prāpto *māṇḍavyo* vyavahārataḥ || B. *coro 'coraḥ* sādhasādhur jāyate *vyavahāra-*taḥ | yuktiṃ vinā vicāreṇa *māṇḍavyas coratām gataḥ*

Vi. 5, 2—8. *na śūro brāhmaṇasya daṇḍaḥ* | svadeśād brāhmaṇaṃ *kṛtāṅkaṃ vivāsayet* | tasya ca *brahma-hatyāyām aśiraskaṃ* puruṣaṃ *lalāte kuryāt* | *surādharmaṃ* *surāpāne* | *śvapadaṃ steye* | *bhagaṃ gurutaḥpaga-*mane | anyatrāpi vadhakarmanī tiṣṭhantaṃ *samagradhanam* aksataṃ *vivāsayet* | N. Par. 41. *na jātu brāhmaṇaṃ hanyāt sarvāpāṇeṣv* api sthitam | *nirvāśyaṃ* kārayet kāmam iti dharmo vyavasthitaḥ ||

M. 9, 232. *kūṭasāsanaṃ kartṛmś* ca . . . *hanyād* dvit-sevinaś tathā ||

223. . . . *dharmasthaḥ* pradeṣṭā vā hairaṇyam adaṇ-
ḍyam kṣipati *kṣepadviguṇam* asmai *daṇḍam kuryāt* ||

Taschendiebe.

224. . . . tīrthaghātagranthibhedordhvakarāṇām (B.)
prathame 'parādhe saṁdamśacchedanam catuṣpañcā-
śatpaṇo vā *daṇḍaḥ | dvitīye chedanam* pañasya śatyō vā
daṇḍaḥ | tṛtīye dakṣiṇahastavadhaś catuṣśato vā *daṇḍaḥ |*
caturthe yathākāmī vadhaḥ |

Falschspieler.

225. . . . *kūṭakākanyākṣārālāsālākāhastaviṣamakā-*
riṇa ekahastavadhaś catuṣśato vā *daṇḍaḥ |*

Verschiedene Verbrechen.

mahāpaśum ekaṁ dāsaṁ dāsīm *vāpakarataḥ preta-*
bhāṇḍam vā *vikriṇānasya* dvipādavadhaḥ śaśśato vā
daṇḍaḥ | varṇottamānām *gurūnām ca hastapādalaṅghane*
rājayānavāhanādyārohaṇe caikahastapādavadhaḥ sapta-
śato vā *daṇḍaḥ | śūdrasya brāhmaṇavādīno* devadravyam
avastṛṇato *rājadvīṣtam ādiśato dvinetrabhedinaś* ca yo-
gāñjanenāndhatvam *aśtaśato vā daṇḍaḥ |*

Weitere Verbrechen.

226. *coram pāradārikam* vā *mokṣayato rājaśāsanam*
ūnam atiriktam vā *likhataḥ kanyām* dāsīm vā *sahi-*
raṇyam apaharataḥ kūtavyavahārīno vimāṁsavikraui-

Y. 2, 305. *durdṛṣṭāms* tu *punar dṛṣṭvā* *vyavahārān*
nṛpeṇa tu | *sabhyāḥ* *sajayino daṇḍyā vivādadviguṇam*
damam ||

M. 9, 277. *aṅguli granthibhedasya cchedayet pra-*
thame grahe | dvitīye hastacaraṇau tṛtīye vadham arhati ||
Y. 2, 274. *utkṣepakagranthibhedau karasaṁdamśahina-*
kau | kāryau dvitīyāparādhe karapādaikahinaku ||

Y. 2, 202. *rājñā* *sacihnam* *nirvāsyāḥ kūṭākṣopadhi-*
devinaḥ || N. 17, 6. *kūṭākṣadevinaḥ* *pāpān nirhared* *dyūta-*
maṇḍalāt | *kaṇṭhe 'ksamālām āsajya* *sa hy eṣu vinayaḥ*
smṛtaḥ ||

M. 8, 324. *mahāpaśūnām haraṇe . . . daṇḍam* *rājā*
prakalpayet || Y. 2, 303. *mṛtāṅgalagnavikretur guros tā-*
dayitus *tathā | rājayānāsanārodhur daṇḍa* *uttamasā-*
hasaḥ || 304. *dvinetrabhedīno rājadvīṣtādeśakṛtas* *tathā |*
vipratvena *ca śūdrasya jivato 'śtaśato* *damah* ||

Y. 2, 295. *ūnam vābhyadikam vāpi likhed* *yo rāja-*
śāsanam | pāradārikacauram vā *muñcato daṇḍa* *utta-*
maḥ || 287. *alamkṛtām haran kanyām* *uttamam* *tv*

naś ca vāmahastadvipādavadho navaśato vā daṇḍaḥ | mānuṣamāṃsavikraye vadhaḥ | ...

Bemessung der Strafen.

puruṣaṃ cāparādham ca kāraṇaṃ gurulāghavam | anubandham tadātvaṃ ca deśakālau samikṣya ca || uttamāparamadhyatvaṃ pradeṣṭā daṇḍakarmanī | rājñas ca prakṛtīnāṃ ca kalpayet antarānvitaḥ ||

Fruchtabtreibung.

227. *prahārena garbham pātayata uttamo daṇḍaḥ | bhaiṣajyena madhyamaḥ | parikleśena pūrvasāhasadaṇḍaḥ |*

Hehlerei.

*himsrastenānāṃ bhaktavāsopakaraṇāgnimantradā-
navaiyāvṛtyakarmasūttamo daṇḍaḥ | paribhāṣaṇam avi-
jñāne |*

Zerstörung eines Damms.

*udakadhāraṇaṃ setuṃ bhīndatas tatraivāpsu nimaj-
janam |*

Verbrecherinnen.

228. *viśadāyakaṃ puruṣaṃ striyaṃ ca puruṣaghnīm
apah praveśayet | agarbhīṇīm garbhīṇīm māsāvarapra-
jātāṃ patiguruprajāghātikāṃ agniviśadāṃ saṃdhicche-
dikāṃ vā gobhīḥ pātayet |*

Brandstiftung.

*vivītakṣetrakhalaveśmadravayahastivanādīpikam agni-
nā dāhayet |*

*anyathādhamam | daṇḍam dadyāt savarnāsu prātilomye
vadhaḥ smṛtaḥ || 297. kūtastvarṇavyavahārī vimāṃsasya
ca vikrayī | tryaṅgaḥinas tu kartavyo dāpyaś cottama-
sāhasam |*

M. 8, 126. *anubandham parijñāya deśakālau ca
tattvataḥ | sarāparādhaṃ cālokyā daṇḍam daṇḍyeṣu
pātayet || Y. 2, 275. ... sārato damaḥ | deśakālavayaḥ-
śakti saṃcintya daṇḍakarmanī ||*

Y. 2, 277. *śāstrāvapāte garbhasya pātane cottamo
damaḥ |*

Y. 2, 276. *bhaktāvakāśāgnyudakamantropakaraṇa-
vyayān | dattvā caurasya hantur vā jānato dama
uttamaḥ ||*

Y. 2, 278. *setubhedakarīm cāpsu śilāṃ baddhvā pra-
veśayet ||*

Y. 2, 278. *vipraduṣṭāṃ striyaṃ caiva puruṣaghnīm
agarbhīṇīm | ... cāpsu ... praveśayet || 279. viśāgnidāṃ
patigurunijāpatyapramāṇaṃ | vikarṇakaranāsausthīm
kṛtvā gobhīḥ pramāpayet ||*

Y. 2, 282. *kṣetraveśmavanagrāmavivītakhaladāhakaḥ |
rājapatnyabhigāmī ca dagdhavyās tu kaṭāgninā ||*

*rājākrośakamanrabhedakayor anīṣṭapravarttikasya
brāhmaṇamahānaśāvalehinaś ca jihvām utpātayet |*

Schändung.

*savarṇām aprāptaphalām kanyām prakurvato hasta-
vadhaś catuṣṣato vā daṇḍaḥ |*

229. *prāptaphalām prakurvato madhyamāprade-
śinivadhō dviśato vā daṇḍaḥ* pituś cāpahīnaṃ dadyāt |
na ca prākāmyam akāmāyām labheta | *sakāmāyām* catuṣ-
pañcāsatpaṇo *daṇḍaḥ* | striyās tv ardhadāṇḍaḥ | para-
śulkāvaruddhāyām (B.) hastavadhaś catuṣṣato vā daṇḍaḥ
sulkadānam ca | suptārtavaprajātām parāṇām ūrdhvam
alabhamānaḥ (B.) prakṛtya prākāmī syāt | *na ca pitur
apahinaṃ dadyāt | ṛtupratirodhibhiḥ svāmyād apakrā-
mati | trivarsaprajātārtavāyās tulyo gantum adosaḥ |
tataḥ param* atulyo 'py analaṃkṛtāyāḥ | pitṛdravyādāne
steyaṃ bhajeta |

Unterschiebung einer Braut.

... *kanyām anyām darśayitvānyām prayacchataḥ
śatyō daṇḍas tulyāyām hīnāyām dviguṇaḥ |*

Verbotener Verkehr.

230. ... *strī prakṛtā sakāmā* samānā dvādaśapaṇam
dadyāt | ... *bahir grāmasya prakṛtāyām mīthyābhiśamsa-
sane* ca *dviguṇo* daṇḍaḥ | prasahya *kanyām apaharato*

Y. 2, 302. *rājño 'niṣṭapravaktāraṃ tasyaivākrośa-
kāriṇam | tammantrasya ca bhetāraṃ jihvām chittvā
pravāsayet ||*

Y. 2, 286. *svajātāv* uttamo *daṇḍa* ānulomye tu
madhyamaḥ | prātilomye vadhaḥ pumso nāryāḥ karṇādi-
kartanam | 288. *dūṣaṇe* tu *karaccheda* uttamāyām vadhas
tathā || M. 8, 367. abhiśahya tu yaḥ *kanyām kuryād*
darpeṇa mānavaḥ | tasyāśu *kartye aṅgulyau daṇḍam*
cārhati *ṣaṣṭatam* || 368. *sakāmām* dūṣayams tulyo nāṅgu-
licchedam āpnuyāt | *dviśatam* tu *damam* dāpyaḥ pra-
saṅgavinivṛttaye || 366. *sulkaṃ dadyāt* sevamānaḥ samām
icchet pitā yadi || 9, 93. *pitre na dadyāc chulkaṃ* tu
kanyām *ṛtumatim haran* | sa hi *svāmyād atikrāmed*
ṛtūnām pratirodhanāt || 90. *triṇi varṣāny* upāsīta ku-
māry *ṛtumatī satī | ūrdhvam tu kālād etasmād vindeta*
sadṛśam patim || 91. ... *naiṇaḥ kimcid* avāpnōti na ca *yam*
sādhigacchati || Vi. 24, 40. *ṛtutraye vyatīte* tu prabha-
vaty ātmanaḥ sadā || ... *haraṃs tāṃ na viduṣyati* ||

M. 8, 204. *anyām ced darśayitvānyā* voḍhuḥ *kanyā
pradiyate* | ubhe te ekaśulkena vahed ity abravīn manuḥ ||

N. 12, 72. *sakāmāyām* tu *kanyāyām saṃgame* nāsty
atikramaḥ | ... Y. 2, 289. *dve* tu *mīthyābhiśamsane* |
287. *alamkṛtām haran kanyām* uttamaṃ tv anyathā-

*dviśataḥ | sasuvāṇām uttamah | bahūnām kanyāpa-
hāriṇām prthag yathoktā daṇḍāḥ |*

Ehebruch.

*jāraṁ cora ity abhiharataḥ pañcaśato daṇḍāḥ |
hiraṇyena muñcatas tadaṣṭagunaḥ | 231. keśakeśikam
saṁgrahaṇam upaliṅganād vā śarīropabhogānām tajjā-
tebhyah strivacanād vā |*

Schimpfliche Behandlung.

*brāhmaṇam apeyam abhakṣyaṁ vā saṁgrāsaya
uttamo daṇḍāḥ | kṣatriyaṁ madhyamaḥ | vaiśyaṁ
pūrvasāhasadaṇḍāḥ | śūdraṁ catuspañcāśatpaṇo daṇḍāḥ |*

Ersatzpflicht.

232. . . . muṣitaṁ pravāsitaṁ caiśām anigataṁ
rātrau grāmasvāmī dadyāt | grāmāntareṣu vā muṣitaṁ
pravāsitaṁ vivitādhyakṣo dadyāt | avivitaṇām corara-
jjukaḥ | tathāpy aguptānām sīmāvarodhena vicayaṁ
dadyuḥ | asīmāvarodhe pañcagrāmī daśagrāmī vā |

Beschädigung durch Tiere usw.

*vrkṣacchedane dāmyaraśmiharane catuspādānām adān-
tasevane vā kṣāṭhaloṣṭapāṣāṇadaṇḍabānabāhuvikṣepaneṣu
yāne hāstine ca | saṁghaṭṭane ca apehi iti prakrośann
adandyaḥ |*

233. . . . śrīḡiṇā daṁstrinā vā himsyamānam amokṣa-
yataḥ svāmīnaḥ pūrvasāhasadaṇḍāḥ | pratikruṣṭasya
dviguṇaḥ | . . . chinnaṁasyam abhagnayugaṁ tīryak-

*dhamam | daṇḍam dadyāt savarṇāsu prātilomye vadhaḥ
smṛtaḥ || 291. bahūnām yady akāmāsau caturviṁśatikah
prthag ||*

Y. 2, 301. *jāraṁ caurety abhivadan dāpyah pañca-
śataṁ damam | upajīvyā dhanam muñcamas tad evāṣṭa-
gunīkṛtam || 283. pumān saṁgrahane grāhyah keśakeśi
parastriyā | sadyo vā kāmajais cihnaiḥ pratipattau
drayos, tathā ||*

Y. 2, 296. *abhakṣyeṇa dvijaṁ dūṣyaṁ daṇḍya utta-
masāhasam | kṣatriyaṁ madhyamaṁ vaiśyaṁ pratha-
maṁ śūdraṁ ardhikam ||*

Y. 2, 271. *ghātite 'pahṛte doṣo grāmabhartur anir-
gate | vivitabhartus tu pathi cauroddhartur avitake ||
272. svasimni dadyād grāmas tu padam vā yatra ga-
cchati | pañcagrāmī bahiḥ krośād daśagrāmy athavā
punaḥ || N. 14, 23. grāme vraje vivikte vā yatra saṁni-
patet padam | voḍhavyaṁ tad bhavet tena na cet so
'nyatra tan nayet ||*

Y. 2, 298. *catuspādakṛto doṣo nāpaihiti prajalpataḥ |
kṣāṭhaloṣṭeṣupāṣāṇabāhuyugyaktas tathā ||*

Y. 2, 300. *śakto hy amokṣayaṁ svāmī daṁstrinām
śrīḡiṇām tathā | prathamam sāhasam dadyād vikruṣṭe
dviguṇam tataḥ || 299. chinnaṁasyena yānena tathā*

Arthaśāstra.

pratimukhāgataṃ pratyāsarad vā cakrayuktaṃ yāta-
paśumanuṣyasambādhe vā himṣayām adaṇḍyaḥ | anyathā
yathoktaṃ mānuṣapraṇihimṣāyām daṇḍam abhyābhavet |

Unzucht.

234. mātāpitror bhaginīm mātulānīm ācāryānīm
snuṣām duhitaram bhaginīm vābhicarataḥ līṅgacchedanam
vadhaś ca | sakāmā tad eva labheta | ... brāhmaṇyām
aguptāyām kṣatriyaśyottamaḥ sarvasvaṃ vaiśyasya śū-
draḥ kaṭāgninā dahyeta | sarvatra rājabhāryāgamane
kumbhīpakaḥ (B.) | śvapākigamane krtakabandhāṅkaḥ
paraviṣayaṃ gacchet | śvapākatvaṃ vā | śūdraśvapāka-
jyāyāgamane (B.) vadhaḥ striyāḥ karṇanāsācchedanam |
pravrajitāgamane caturviṃśatīpaṇo daṇḍaḥ | sakāmā
tad eva labheta | rūpājivāyāḥ prasahyopabhoge dvā-
daśapaṇo daṇḍaḥ | bahūnām ekām adhicaratām prthak
caturviṃśatīpaṇo daṇḍaḥ | striyam ayonau gacchataḥ
pūrvasāhasadaṇḍaḥ | puruṣam abhimehataś ca | maithune
dvādaśapaṇaḥ tiryagyoniṣv anātmanaḥ | daivatapratimā-
nām ca gamane dviguṇaḥ smṛtaḥ ||

Verwendung unrechtmäßig erhobener Bußen.

adaṇḍyadaṇḍane rājño daṇḍas trīṃśadguṇo 'mbhasi |
varuṇāya pradātavyo brāhmaṇebhyas tataḥ param ||

Dharmaśāstra.

bhagnayugādinā | paścāc caivāpasaratā himṣane svāmy
adoṣabhāk || M. 8, 291. *chinnaṇāsye bhagnayuge tiryak-*
pratimukhāgate | akṣabhaṅge ca yānasya cakrabhaṅge
tathaiva ca || 295. ... *pramāpayet prāṇabhṛtas* tatra
daṇḍo vicāritaḥ ||

Y. 3, 233. ācāryapatnīm svasutām gacchams tu guru-
talpagaḥ | līṅgaṃ chittvā vadhas tasya sakāmāyāḥ striyā
api || M. 8, 376. brāhmaṇīm yady aguptām tu gacchetām
vaiśyapārthivau | vaiśyaṃ pañcaśataṃ kuryāt kṣatriyaṃ
tu sahasraṇam || Y. 2, 282. rājapatnyabhigāmī ca dag-
dhavyās tu kaṭāgninā || 294. antyābhigamane tv aṅkyam
kubandhena pravāsayet | śūdras tathāntya eva syād
antyaśyāyāgame vadhaḥ || 286. ... nāryāḥ karṇādi-
kartanam || M. 8, 363. kiṃcid eva tu dāpyaḥ syāt ...
rahaḥ pravrajitāsu ca || Y. 2, 291. prasahya dāśyabhi-
game daṇḍo daśapaṇaḥ smṛtaḥ | bahūnām yady akā-
māsu caturviṃśatikāḥ prthak || 293. ayonau gacchato
yoṣām puruṣam vābhimehataḥ | caturviṃśatiko daṇḍas
tathā pravrajitāgame || 289. paśūn gacchañ chatam dāpyo
hīnām strīm gām ca madhyamam ||

Y. 1, 307. rājñānyāyena yo daṇḍo gṛhīto varuṇāya
tam | nivedya dadyd viprebhyaḥ svayaṃ trīṃśadguṇi-
kṛtam ||

Wie sind diese weitgehenden Ähnlichkeiten zu beurteilen, die sich von den ältesten bis auf die jüngsten Dharmaśāstras erstrecken, von denen bald dieses bald jenes genauer mit dem Kauṭīliya Arthaśāstra übereinstimmt, am häufigsten allerdings die Yājñavalkya-smṛti? R. Shama Sastri, der verdiente Herausgeber und Übersetzer des K. A., wirft in seiner Sanskritvorrede p. X f. die Frage auf, ob das Arthaśāstra jünger sei als Y., oder umgekehrt Y. jünger als ersteres, oder beide Werke aus einer gemeinsamen Quelle abgeleitet. Nun sei der Text an mehreren vergleichbaren Stellen im K. A. besser und sinnvoller als bei Y. So steht 199 gedruckt: 10 śāpathavākyaṇuyogam (śāpatha° B.) anisṛṣṭam kurvato | yuktakarmanī cāyuktasya |. Dafür hat Y. 2, 285: ayuktaṁ śāpatham kurvann ayogyo yogyakarmakṛt |. Hier sei von Y. die unbefugte Vereidigung eines Verdächtigen und die Ausübung von Beamtenfunktionen durch einen, der nicht Beamter ist, in unpassende, nicht übliche Eid- 15 schwüre und Anmaßung von Beschäftigungen, die einem von Geburt nicht zukommen, verkehrt worden. Für 195 prāṇavidhāraṇe cānyatra duṣṭavaraṇebhyaḥ hat Y. 2, 219 nur vṛṇodbbhede, so daß hier das Aufreißen einer Wunde für strafbar erklärt wird, während im Arthaśāstra der Fall des duṣṭavaraṇa eine Ausnahme von den in der 20 bez. Stelle aufgezählten strafbaren Handlungen bildet, also straflos ist. Aus solchen erheblichen Differenzen sei zu schließen, daß zur Abfassungszeit des Arthaśāstra das Werk des Y. in seiner jetzigen Gestalt noch nicht existiert habe, obschon an dem damaligen Vorhandensein des Dharmaśāstra im allgemeinen im Hinblick auf die 25 Hinweise auf dasselbe im Arthaśāstra nicht zu zweifeln sei. Eben- sowenig hätten die Smṛtis des Manu, Bṛhaspati und Uśanas damals in ihrer jetzigen Form schon existiert, da die im K. A. denselben zugeschriebenen Lehrmeinungen in den jetzt unter dem Namen dieser Autoren gehenden Werken nicht vorkämen. 30

Gegen diese scharfsinnigen Argumente ist einzuwenden, daß an der Stelle über das Aufreißen einer Wunde, auf die Shama Sastri besonderen Wert zu legen scheint, die Hs. B. des K. A. liest: vṛṇavidāraṇe (für prāṇavidāraṇe), was man unbedenklich mit Y.'s vṛṇodbbhede gleichsetzen darf, so daß tatsächlich in beiden Werken 35 das Aufreißen einer Wunde für ein strafbares Vergehen erklärt wird, wozu dann nur im Arthaśāstra wie oft ein Zusatz gemacht wird, nämlich daß das Aufreißen eines duṣṭavaraṇa straflos sein soll. In den zwei Regeln über die Eide und über unbefugte Handlungs- weise liegt allerdings eine unüberbrückbare Differenz zwischen dem 40 Arthaśāstra und Y. vor, aber die Lesarten des letzteren, die durch alte Kommentare gestützt werden, geben einen ebenso passenden Sinn als die unseres Textes. In den Anmerkungen zu seiner englischen Übersetzung weist Shama Sastri noch auf einige andere Stellen hin, wo Y.'s Text weniger ursprünglich sei als die ent- 45 sprechenden Stellen des K. A., so auf die Regeln über Eigentum und Pfandrecht, Y. 2, 24 ff. und 2, 63 f., die teils zu kurz, teils zu

unbestimmt gehalten seien, um verständlich zu sein. Da aber der gleiche Lakonismus das ganze Werk des Y. durchzieht, so wird auch an der Ausdrucksweise dieser beiden Stellen bei Y. kein Anstoß zu nehmen sein. Andererseits ist es auch wohl unbegründet, wenn der indische Gelehrte die grausame Strafbestimmung des Arthaśāstra (195) über die Abhauung des Gliedes, mit dem ein Śūdra einen Brahmanen schlägt, für eine Interpolation erklärt, da diese Bestimmung zu den anerkanntesten Grundsätzen des alt-indischen Strafrechts gehört (selbst Megasthenes erwähnt eine ähnliche Regel) und daher auch im Arthaśāstra nicht fehlen durfte; wenn auch zuzugeben ist, daß die Abstufungen der Strafen nach den Ständen in demselben nicht überall so schroff hervortreten, als im Dharmaśāstra. Zutreffend ist auch, daß den Anführungen des K. A. aus Manu etc. in den erhaltenen Smṛtis dieser Autoren wenig Entsprechendes gegenübersteht.

Zu einem einigermaßen sicheren Urteil über diese schwierigen Fragen wird man nur durch eine allseitige Prüfung der sprachlichen und sachlichen Kriterien gelangen können, da einzelne Differenzen immer leicht auf der mangelhaften Überlieferung des Textes des K. A. beruhen können, wie ja auch von den Smṛtitexten oft recht verschiedene Lesarten existieren.

Was die sprachliche Seite betrifft, so sind die wichtigsten der zahlreichen Neologismen in adhikaraṇa 3 in meinem Aufsatz „Lexikalisches aus dem Arthaśāstra“¹⁾ zusammengestellt. Von den 154 dort aufgeführten neuen Wörtern und Wortbedeutungen sind einige, wie tīrtha n. „Menstruation“, nindu f. „eine Frau, die ein totes Kind zur Welt bringt“, bisher bei Lexikographen schon belegt und treten hier nur zum ersten Male in einem Texte auf²⁾. Andere, wie anāyavṛtti Adj. „von verbotenem Erwerb lebend“ (f. anyāyavṛtti), apavyathana n. „Ablegnung“ (f. apavyayana), upadhva m. „Nebenpfad“, avamarśabhitti f. „eine dichte Dachmauer“, mukha n. „Geschwulst“, beruhen auf zweifelhaften oder sicher schlechten Lesarten. Andererseits würde sich durch Textverbesserungen gewiß noch manches neue Material ergeben, besonders in adhy. 8 grhāvastukam und adhy. 9 vāstuvikrayaḥ, wo über Bauart der Häuser, Baupolizei und Hausverkäufe sehr interessante Angaben gemacht werden. Auch adhikaraṇa 4 enthält manches neue, so 202, 1 adharapāmsudhāvaka m. „Straßenkehrer“, 202, 6 paurvapauruṣika (B.) „aus der Vorzeit stammend“ (Schatz), 213, 7 rūpābhigraha m. „Überführung durch gestohlene Gegenstände“, 214, 10 karmābhigraha m. „Überführung durch Zufälligkeiten, Indizienbeweis“, 215, 11 āsumṛta-kaparīkṣā f. „Untersuchung der Leiche eines Getöteten“ und manches

1) Indogermanische Forschungen 31, 204—210.

2) Das dort als No. 148 genannte sthānīya n. „Stadt“ wird in dem Kommentar zum Mañbhakośa mit einem Beleg versehen, zu welchem Zachariae (1897) p. 116 bemerkte: „From the Kauṭīliyaśāstra?“ Die Stelle findet sich dort wirklich, K. A. 147.

andere. Besonders wichtig ist der Umstand, daß manche der ge-
läufigsten, allen Dharmaśāstras gemeinsamen Bezeichnungen hier
durch andere ersetzt sind. Dahin gehört die Bezeichnung der
Richter als dharmastha, was bei Manu nur einmal vorkommt (8, 57),
oder auch als svāmin „Herr“ für sabhya, sabhāsad, sabhāpati, 5
prāḍvivāka, adhikṛta, dharmādhyakṣa der Smṛtis, und die ent-
sprechende Bezeichnung des Gerichtswesens als dharmasthīya n. für
das in der ganzen Rechtsliteratur so häufige vyavahāra. Für den
Begriff der Verurteilung, des Urteils, findet sich hier das eigen-
tümliche paścātkāra, das im Dharmaśāstra mit „Siegesschrift“ 10
(jayapattam) erklärt wird. Im Familienrecht heißt meistens der
weibliche Schmuck nicht alamkāra, sondern ābaddhya n., der be-
sondere Erbteil, das Präzipuum, eines Sohnes nicht uddhāra, sondern
pratyaṃśa, der ererbte Haussklave nicht gr̥haja oder gr̥hejāta, sondern
udaradāsa usw. Im Handelsrecht heißt der Gewinn aus einem Nutz- 15
pfande ājīva m. für lābha, bhogalābha der Smṛtis, die Annullierung
von Verkauf oder Verkauf upāvartana n. statt anuśaya, der Schuldner
pradātṛ m. statt ṛṇin, ṛṇika, der Preis prakṣepa m. statt mūlya, die
Einnahme parivāpa m. statt udaya u. a. So zeigt trotz der vielen
wörtlich gleichen Stellen die in adhikaraṇa 3 und 4 vorliegende 20
Terminologie doch recht erhebliche Abweichungen von der Aus-
drucksweise der Smṛtis, auch da, wo die letzteren unter sich durch-
aus übereinstimmen. Eine andere Frage ist die, welche Ausdrucks-
weise etwa die ursprünglichere oder bessere von beiden ist, wofür
wenig Anhaltspunkte vorliegen. 25

In inhaltlicher Beziehung fällt zunächst die Behandlung mancher
in den Smṛtis ganz fehlender oder nur gestreifter Materien auf, so
im 3. adhikaraṇa außer dem schon genannten gr̥havāstukam und
vāstuvikrayaḥ auch Ehescheidung, Bewässerungsmethoden, Steuer-
befreiungen, Wegbeschädigung, Niederlassung in einem Dorfe, Detail- 30
verkauf, ungültige Versprechungen, Verlobungen, Steuerarten, Spiel-
regeln. In adhikaraṇa 4, wo überhaupt die Ähnlichkeit mit den Smṛtis
geringer wird, finden sich besondere Abschnitte über Handwerker,
über Abwehr von Feuer- und Wassernot, Pestilenz u. a. Kalamitäten,
über Spionage und Geheimpolizei, über verdächtige Charaktere, über 35
Aufspürung von Dieben, über Untersuchung von Mordtaten, über
die Anwendung verschiedener Arten der Tortur, über die Über-
wachung der Beamten, über Geldbußen für schwere Vergehen, über
verschärfte Todesstrafe und Verstümmelung u. a.

Bei dem beiden Śāstras gemeinsamen Stoff zeigen sich schon 40
in der Anordnung desselben große Verschiedenheiten. Zwar ent-
sprechen viele Titel wörtlich den bekannten 18 Vivādapadas der
Smṛtis, so dāyavibhāga, samayasyānapākarma, ṛṇādāna, aupanidhika
nebst nikṣepa, sambhūyasamutthāna, vikṛitakṛitānuśaya, dattasyāna-
pakarma, asvāmivikraya, sāhasa, vākpāruṣya, daṇḍapāruṣya, dyūta- 45
samāhvaya, prakīṇaka u. a. Auch kehrt die Beifügung eines
besonderen Abschnitts über Ausrottung von Verbrechern (kaṇṭaka-

śodhanam) am Schlusse des Ganzen bei M., B. u. a. juristischen Autoren wieder. Aber die Vorausstellung des Eherechts und gesamten Frauenrechts und dann des Erbrechts steht in entschiedenem Kontrast zu der Bevorzugung des Schuldrechts in den Smṛtis, könnte allerdings an die in einigen Dharmasūtras befolgte Anordnung erinnern, wie das Erbrecht auch bei Y. schon an dritter Stelle kommt (bei M. an dreizehnter).

Von den prinzipiellen Verschiedenheiten in der Behandlung der dem Artha- und Dharmaśāstra gemeinsamen Materien können Differenzen in der Ausbildung der Kasuistik, der Ausmessung der Geldbußen u. dgl. hier bei Seite gelassen werden. Interessant sind diejenigen Unterschiede, die darauf zurückgeführt werden können, daß unser Werk den Standpunkt der *nīti* vertritt, demgemäß der König, wie Hertel sagt, „sich bei einer Kollision des *dharma* mit der oft unmoralischen Staatskunst an die letztere zu halten hat“, da bei einem Fürsten das Tugend sein kann, was bei einem gewöhnlichen Sterblichen ein Laster ist (*ye hi doṣa manuṣyānām ta eva nṛpater guṇāḥ* Tantrākhy.)¹⁾. Dahin gehört die schon erwähnte ausführliche Beschreibung verschiedener Torturen, während dem Dharmaśāstra die Anwendung der Folter ganz unbekannt zu sein scheint. Gewiß war in Indien das Foltern verdächtiger Personen, um ein Geständnis von ihnen zu erpressen, von alters her üblich, wie auch im Drama die Androhung von Peitschenhieben zu diesem Zweck vorkommt. Es entsprach aber dem hohen sittlichen Niveau des Dharmaśāstra nicht, zu einem moralisch so verwerflichen Mittel zu greifen, während dasselbe vom Standpunkt des *artha* aus durchaus erlaubt und geboten erschien. Wenn andererseits die Gottesurteile (*divya*), die in dem Beweisverfahren der Smṛtis eine so hervorragende Stellung einnehmen, im K. A. fehlen, so habe ich dies früher²⁾ auf den relativ modernen, aufgeklärten Standpunkt dieses Werkes zurückgeführt, halte aber jetzt für wahrscheinlicher, daß es der *rājanīti* von Anfang an nicht entsprach, sich eines so abergläubischen, jeder Art von Betrug und Täuschung Tür und Tor öffnenden Beweismittels, wie die Gottesurteile, irgendwie zu bedienen. Die Eide werden zwar als eine Form des Beweises erwähnt (*śapathaś cārthasādhakāḥ* 151, 2, vgl. 199, 6), treten aber wenig hervor, auch hat *śapatha* offenbar nicht wie in den Smṛtis die Nebenbedeutung „göttlicher Beweis, Gottesurteil“. So weiß das K. A. auch nichts von den langatmigen Ermahnungen und Moralpredigten, welche nach den meisten Smṛtis der Vorsitzende des Gerichtshofs an die Zeugen richten soll, um sie zu einer wahrhaftigen Aussage zu veranlassen, und gibt nur kurze Beschwörun-

1) Literarisches aus dem Kauṭīliyaśāstra WZKM. 24, 421. Vgl. auch Tantr. übers. von Hertel, Einl. 126 f.

2) „Ein altindisches Lehrbuch der Politik“ in Verh. d. ersten Hauptvers. d. Internationalen Vereinigung f. vergleich. Rechtswiss., Berl. 1912, 187.

formeln an (176, 8—13), setzt dagegen eine Zeugengebühr fest. Auch die Gestattung eines Meineids, wenn dadurch ein Menschenleben gerettet werden kann, und die religiöse Buße für solche Meineide (M. 8, 104 f. und Parallelstellen) sind dem K. A. fremd. So hat überhaupt das ganze religiöse Recht, *ācāra* und *prāyaścitta*,⁵ keinen Platz darin gefunden. In dem Familienrecht werden über Ehescheidung (*mokṣa*) und Wiederverheiratung der Frauen viel mildere Grundsätze aufgestellt als im *Dharmaśāstra*, das dem strengen brahmanischen Recht des *ekapatitvam* huldigt. So bleibt es nach M. 9, 76 offene Frage, was eine Frau zu tun hat, wenn¹⁰ ihr Mann sie verlassen hat, und ihre Wartezeit abgelaufen ist, und fast alle Kommentatoren interpretieren diese Regel dahin, daß sie auch dann sich nicht wieder verheiraten darf. Dagegen darf sie nach dem K. A. 159, 3, 10 in solchen Fällen einen beliebigen anderen Mann heiraten (*yatheṣṭam vindeta*). Man könnte hier an¹⁵ südindische, dravidische Einflüsse denken, da die Ehe der dravidischen Völker eine ziemlich lose ist. Doch liegt es vielleicht näher, anzunehmen, daß das *Arthaśāstra* sich nur einfach auf den Boden der Wirklichkeit stellt, während das *Dharmaśāstra* auch hier die abstrakten Forderungen der Religion und Moral vertritt. Daher²⁰ kennt ersteres auch eine Trennung der Ehegatten auf Grund gegenseitiger Abneigung: *parasparam dveṣān mokṣaḥ* 155, 14, während N. 12, 90 eine Trennung aus solchem Grunde ausdrücklich für sündhaft erklärt: *anyonyam tyajator āgaḥ syād anyonyaviruddhayoḥ*. Im Strafrecht ist, wie schon früher erwähnt, die Abstufung der²⁵ Strafen nach den Ständen nicht mit solcher exorbitanten Konsequenz durchgeführt wie in den *Smṛtis*, also auch hier den tatsächlichen Verhältnissen Rechnung getragen.

Demnach läßt sich ein großer Teil der Unterscheidungslehren in den beiden *Śāstras* auf die tiefliegende Verschiedenheit des³⁰ Standpunktes zurückführen, die zwischen einem Sittenkodex und einem Lehrbuch der Politik von Anfang an bestehen mußte. Auch die Hereinziehung vieler in den *Smṛtis* fehlender, weil für den *dharma* unwichtiger Fragen aus dem Gebiete der Staatsverwaltung in das Programm des K. A. läßt sich ebenso erklären. Nicht minder³⁵ war dadurch die Ausbildung einer besonderen Terminologie bedingt.

Die ungeachtet solcher Verschiedenheit der prinzipiellen Auffassung bestehenden starken Übereinstimmungen werden auf der von Jacobi (l. c. 839) aufgezeigten engen Zusammengehörigkeit von Recht und Politik, die in den gleichen Schulen studiert wurden,⁴⁰ beruhen. Hier entsteht nun aber die Schwierigkeit, daß die meisten und frappantesten Ähnlichkeiten sich auf die jüngeren *Smṛtis*, wie Y. und N., oder Fragmente von solchen, wie B., D. und K., beziehen, während das K. A. doch seinen Grundbestandteilen nach um 300 v. Chr. zu setzen ist, also die Gesetzgebung für das alte Reich⁴⁵ der Mauryas enthalten muß und einem großen Teil seines jetzigen Umfangs und Inhaltes nach durch zahlreiche frühe Zitate und Ent-

lehnungen als echt und alt erwiesen wird, wie die bekannten
 Arbeiten von Zachariae, Hillebrandt, Hertel und Jacobi gezeigt
 haben¹⁾. Soll man nun im Hinblick hierauf die bisherigen niedrigen
 Schätzungen des Alters der jüngeren Smṛtis einer gründlichen
 5 Revision unterziehen und dieselben ebenso wie das K. A. für einen
 Niederschlag der Gesetzgebung der Mauryas halten? Oder haben
 umgekehrt in das K. A. jüngere Elemente Eingang gefunden und
 sind, was bei dem Fehlen eines autoritativen alten Kommentars
 leicht geschehen konnte, mit dem Grundstock des Werkes fest ver-
 10 schmolzen worden? Ich möchte hier diese Fragen, die nur im
 Zusammenhang einer auf das ganze K. A. ausgedehnten Unter-
 suchung entschieden werden können, nur zur Diskussion stellen und
 darauf hinweisen, daß auch in der eingangs erwähnten Vorschrift,
 sowohl die Arthaśāstras als die Dharmasāstras in den Gerichtshöfen
 15 vorzulesen, eine Handhabe zu gegenseitiger Beeinflussung der beiden
 Śāstras, wie auch zu zeitgemäßen, den jeweiligen Verhältnissen
 Rechnung tragenden Überarbeitungen derselben geboten war. War
 bei solchen Einflüssen das Arthaśāstra mehr der gebende Teil, so
 ist es vielleicht kein Zufall, daß ausdrückliche Hinweise auf das-
 20 selbe, allerdings mit Betonung seiner Inferiorität gegenüber dem
 Dharmasāstra, wie früher erwähnt, gerade in jenen jüngeren Gesetz-
 büchern, vorkommen, die inhaltlich und wörtlich am genauesten
 mit dem K. A. übereinstimmen. Auch die detaillierte, über den ein-
 fachen Rājadharmā der Dharmasūtras weit hinausgehende Dar-
 25 stellung des Königsrechtes in den metrischen Smṛtis des Y. (adhy. 1)
 und M. (adhy. 7) könnte dann aus dem Arthaśāstra übernommen
 sein. So übersetzt auch Bühler, der das K. A. noch nicht kannte,
 den Ausdruck samākhyātā M. 7, 156 mit „are enumerated (in the
 Institutes of Polity)*“ und weist in der Anmerkung auf ent-
 30 sprechende Zitate der Kommentatoren der Manusmṛti hin, die nach
 seiner Auffassung auf Kāmandaki's Nītisāra gehen, in Wirklichkeit
 aber aus einem Prosawerk über Nīti, und zwar augenscheinlich aus
 K. A. 258, entnommen sind.

1) Auch die neue Textausgabe des Nītisāra in der Trivandrum Sanskrit
 Series 1912 enthält in dem darin gedruckten Kommentar des Śaṅkarāya einige
 dreißig Zitate, z. T. mit brauchbaren Varianten, aus dem K. A.